

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Valttikortti E tutkimus vantaalaisten 9. -luokkalaisten kulttuurikortista 2009 E 2010

Jaana Niinivirta

Kulttuurituotannon koulutusohjelma aikuiskoulutus 90 - 120 op

11 / 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jaana Niinivirta	Sivumäärä 41
Työn nimi Valttikortti . tutkimus vantaalaisten 9. -luokkalaisten kulttuurikortista 2009 . 2010	
Ohjaava opettaja Arto Lindholm, Jyrki Simovaara	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Vantaan kaupungin kulttuuripalvelut	
Tiivistelmä <p>Tutkimatyyppisen opinnäytetyön tutkimusongelmana oli selvittää vantaalaisten yhdeksäsluokkalaisten kulttuurikortin = Valttikortin merkitystä ja sitä, miten hankkeelle kirjatut tavoitteet eli nuorten tutustuttaminen oman kunnan kulttuuritarjontaan, nuorten osallisuuden tukeminen ja nuorille suunnattujen palvelujen lisääminen toteutuvat.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä merkitystä Valttikortilla ja kulttuurilla on nuorille itselleen ja mitä mahdollisia muita esimerkiksi kasvatuksellisia merkityksiä aiheen viitekehystä nousee esille. Valttikortin kehittämisenäkökulma oli tässä työssä myös olennainen.</p> <p>Vastausta tutkimusongelmaan haettiin sekä aiheen teoriaviitekehystä että ryhmähaastattelulla. Opinnäytetyö on laadullista tutkimusta, ja sen teoriaviitekehys perustuu nuorten vapaa-aikaa, taidekasvatusta ja sosiokulttuurista innostamista koskeviin teoksiin sekä aikaisempiin tutkimuksiin nuorten kulttuurin kuluttamisesta ja kulttuurikorteista. Opinnäytetyötä varten haastateltiin kuutta vantaalaista yhdeksäsluokkalaista, jotka olivat lukuvuoden aikana olleet mukana Valttikortin osallistavassa toiminnassa.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan Valttikortin alkuperäinen idea nuorten tutustuttamisesta etujen kautta oman kuntansa kulttuuritarjontaan ei toteudu toivottavasti. Etujen markkinoiminen on työlästä, nuoret kokevat usein kulttuurin ja taiteen epäkiinnostavaksi ja vaikeaksi ymmärtää. Kulttuurikorttia tulisi haastateltujen nuorten mukaan kehittää näkyvämmäksi ja sen etuja paremmiksi sekä enemmän nuorille mieleisiksi. Markkinoinnin kanavista parhaiten nuoret tavoittavat suora kontakti, ystävilta kuuleminen ja sosiaalinen media. Valttikortin tiedotus luokanvalvojan tunneilla ja opettajien kautta toteutuu oletettua huonommin ja jää usein hoitamatta joko koulun kiireiden takia tai riippuu opettajan omasta kiinnostuksesta kulttuuria kohtaan. Valttikortin hyvä imago parantaa tiedon perillemenoja olennaisesti. Imagon kohottamiselle on tärkeää nuorten toiveiden toteuttaminen sekä nuorten omien tapahtumien kuten Ysibileitten järjestäminen.</p> <p>Valttikortin vahvin alue on tutkimuksen mukaan sen osallistavassa toiminnassa. Valttikortin kehityksessä nuorten osallisuuden tukeminen kuten taide- ja kulttuurikurssit sekä tapahtumien tuottaminen ovat osaltaan luomassa sosiaalistumisen ja itseilmaisun paikkoja, jossa luova tekeminen yhdistyy ystävien kanssa olemiseen ja uusien kokemusten kartuttamiseen. Kurssimuotoinen kulttuuritoiminta ja tapahtumien tuottaminen tarjoavat nuorille mahdollisuuden olla mukana vaikuttamassa oman ympäristönsä kulttuuritarjontaan. Siinä kulttuuriin kasvetaan oman tekemisen kautta.</p> <p>Opinnäytetyössä vertailtiin myös kulttuurin harrastuneisuuden merkitystä Valttikortin käyttöön. Kulttuuria harrastavat ja kulttuuripalveluita ennestään käyttävät nuoret pitivät Valttikortin etuja merkityksellisempinä kuin kulttuuria harrastamattomat nuoret. Yleisesti haastattelun nuoret olivat sitä mieltä että Valttikortti antaa vaihtoehtoja vapaa-ajan tekemiselle ja tutustuttaa uusiin ihmisiin.</p>	
Asiasanat Nuoret, vapaa-aika, kulttuuri, taide, kasvaminen, sosiaalisuus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jaana Niinivirta	Number of Pages 41
Title Valttikortti . research of the cultural benefit card for the 9 th graders of the city of Vantaa 2009-2010	
Supervisor Arto Lindholm, Jyrki Simovaara	
Subscriber and/or Mentor City of Vantaa / Cultural Services	
Abstract <p>The research problem of this thesis was to find out the significance of <i>Valttikortti</i>, the cultural benefit card for the 9th graders of the city of Vantaa and also how aims of project such as making young people familiar with the cultural life of their local community, supporting the involvement of young people and increasing cultural services for young people come to practice.</p> <p>The aim of the thesis was to find out what significance the cultural benefit card and the culture generally has for young people themselves and what other possible meanings, for example the educational meanings, arises from the subjects theory and earlier researches. Development of the <i>Valttikortti</i> was also an essential perspective of this work.</p> <p>The answer for the research problem was sought both from the subjects theory and the focus group discussions. The thesis is a qualitative research, and its theoretical framework is based on young people's leisure time, art education and motivating people on the socio-cultural works as well as previous studies dealing with young people's consumptions of culture and cultural cards. Six 9th graders who had been involved with <i>Valttikortti</i>'s participatory activities during the school year were interviewed for the thesis.</p> <p>According to the results cultural benefit cards' original idea to make young people familiar with the cultural life of their local community does not occur as hoped. The marketing of benefits is quite difficult because young people often experience the culture and art uninteresting and difficult to understand. Cultural benefit card for young people should according to the interviewed 9th graders be developed more visible and its benefits better and more interesting for young people. The best marketing channels for reaching young people according to the interviews are direct contact, hearing from friends and social media. Cultural cards' information during school lessons does not also occur as hoped. In many schools it seems to be left untreated, either because of schools' own lack of time or it depends on teachers' interests. Very important thing for reaching young people's attention is good image and to rise the image but the most important thing seems to be to carry out the wishes of young people themselves including supporting them to organize their own events.</p> <p>According to the thesis the strongest area of the project is participatory activities. In frames of the cultural card supporting involvement of young people such as art and cultural courses and events have created places, where socialization and self-expression is combined with having nice time with friends and getting new experiences. Participation on cultural activities and producing events themselves, offers young people an opportunity to be involved in influencing their own environment's cultural offerings.</p> <p>Thesis also compared the possible difference in using <i>Valttikortti</i> among young people who have cultural hobbies to the ones who don't have. Those who had cultural hobbies and consumed culture considered cultural card more significant than the young ones who had no interests in arts and culture. Interviewed young people had in general the opinion that the 9th graders cultural card provides alternatives for leisure and gives opportunities to make new friends and meet new people.</p>	
Keywords Youth, leisure, culture, art, growing up, socializing	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
	1.1 Valttikortin toiminta 2009 . 2010 pähkinänkuoressa	6
	1.2 Valttikortin tavoitteet	7
	1.3 Tutkimuksen ajankohtaisuus	8
	1.4 Nuorten kulttuurikorttien tutkimuksesta	9
2	NUORET KULTTUURIN KULUTTAJINA	12
	2.1 Mitä on vapaa-aika?	12
	2.2 Vapaa-ajan merkitys	13
	2.3 Media ja monikulttuurisuus muokkaavat ympäristöämme	14
	2.4 Taidekasvatuksella on merkitystä	16
	2.5 Kulttuuria nuorille vai nuorten kulttuuria	17
3	HAASTATTELUSSA KUULTUA	20
	3.1 Teemahaastattelu ryhmälle nuoria	20
	3.2 Käyttämisen esteet	22
	3.3 Kannustimet	23
	3.4 Valttikortin merkitys	24
	3.5 Alennusten merkitys	25
4	VALTTIKORTTI AVAA OVIA	27
	4.1 Kulttuurin kulutustottumuksista . hevijuuserit vs. noviisit	28
	4.2 Kulttuuripalveluiden käyttämisen esteet ja kannustimet	30
	4.3 Muita merkityksiä	33
5	VALTTIKORTIN TULEVAISUUS	35
	5.1 Tulokset ja kehittämissuositukset	35
	5.2 Haastattelun luotettavuudesta ja ongelmista	37
	5.3 Lopuksi	38
	LÄHTEET	40

1 JOHDANTO

Ensimmäinen Suomessa tuotettu nuorten kulttuurikortti sai alkunsa Helsingissä osana kulttuuripääkaupunki 2000 ohjelmaa. Nuorten kulttuurikortit *Kulttikortit* jaettiin jouluna 1999 tarkoituksena aktivoida nuoria kulttuuripalvelujen käyttöön. Kymmenessä vuodessa ne ovat levinneet ympäri Suomea jo usealle paikkakunnalle. Opetusministeriön vuonna 2003 muodostama valtakunnallinen lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu on osaltaan vaikuttanut nuorten kulttuurikorttien leviämiseen. Kun Taikalamppuverkosta kehitettiin, eri keskuksat omaksuivat toisiltaan olemassaolevia hyviä käytäntöjä. Taikalampun tavoitteena kulttuurikorttien osalta on taidekasvatustyön kehittäminen ja nuorten aktivointi kulttuuripalvelujen käyttöön sekä nuorten omaehtoisen tekemisen edistäminen.

Vantaalla hanke pantiin alulle vuonna 2005 malleina muun muassa Helsingin, Oulun ja Hämeenlinnan nuorten kulttuurikortit. Vantaan kaupungin kulttuuripalveluiden ja Taikalampun tuottama yhdeksäsluokkalaisten kulttuurikortti = Valttikortti sai nimensä yhteistyöstään vantaalaisen maalialan yrityksen Tikkurila Oyj:n kanssa. Nuorten kulttuurikortista tuli Valttikortti yhtiön erään tunnetuimman tuotenimen mukaisesti ja vastineeksi nimen käytöstä Tikkurila Oyj osallistuu vuosittain kortin markkinointi- ja painatuskustannuksiin.

Valttikortti on edistysellinen 9.-luokkalaisten vapaa-ajalla käytettävä henkilökohtainen etukortti, jonka ideana on innostaa ja aktivoida nuoria löytämään itselleen sopivia, hauskoja ja laadukkaita vapaa-ajanviettomahdollisuuksia oman kuntansa kulttuuritarjonnasta. Syyskuussa 2009 Valttikortit jaettiin jo viidettä kertaa kaikille vantaalaisille noin 2500:lle yhdeksäsluokkalaistille kouluihin jalkautuneen kulttuuripitoisen tietoiskun kera. Valttikorttien jakokierroksesta on tullut jokasyksyinen perinne, "vain yseille" tarjottava kulttuurimaistiainen. Tällä hetkellä kortin yhteistyökumppaneina ja etuja antavina tahoina on noin 25 taide- ja kulttuuritahoa, jotka löytyvät osoitteesta www.vantaanvalttikortti.fi.

Hankkeen taustalla on myös huoli nuorten hyvinvoinnista ja halu kehittää nuorten kykyä vastaanottaa taidetta. Kulttuurin kulutustottumukset ovat paljon riipuvaisia perheen tottumuksista sekä taideharrastuksista. Etuoikeutettuja ovat edelleen korkeasti koulutettujen kulttuuria harrastavien vanhempien lapset (Helve 2009, s. 266). Vantaan kaupungin kulttuuri- ja taidekasvatus on painottunut lapsiin ja nuoriin ja sitä tarjotaan pääasiallisesti päivähoidon ja koulujen kautta. Vantaan vahvuutena on myös laaja taiteenperusopetusverkosto, joka tarjoaa tasokasta opetusta useimmilla taiteenaloilla. Taideharrastus voi jatkua läpi elämän, mutta usein nuoret myös väsyvät lapsena aloitettuihin harrastuksiin ja keskittyvät vapaa-ajan viettoon kaveripiirissä.

Merkitykselliseksi nuorten kulttuurikortin tekee jokainen yksittäinenkin käynti ennestään tuntemattomassa kulttuuritilaisuudessa tai kohteessa, osallistuminen Valttikortin työpajaan tai nuorille järjestettävän kulttuuriohjelman tuottamiseen. Yksikin myönteinen taidekokemus voi muuttaa asenteen kulttuuripalveluja kohtaan loppuelämäksi.

1.1 Valttikortin toiminta 2009 – 2010 pähkinäkuoressa

Lukuvuonna 2009 – 2010 yhdeksäsluokkalaisia oli noin 2500. Valttikortti esiteltiin kaikissa 20:ssä yläkoulussa improvisaatioteatterin keinoin. Korttien jaon yhteydessä kouluista valittiin ysiagentit, jotka toimivat Valttikortin tiedotusyhdysooppilaina. Ysiagentteja ilmoittautui enemmän kuin aikaisempina vuosina: 158 oppilasta 18 yläkoulusta. Ysiagenttitapaamisia järjestettiin vuoden aikana kolme. Lokakuun tapaaminen kokosi vasta valitut ysiagentit Martinlaakson nuorisotilalle Valttikortti-infoon ja Martinus-saliin Anna Puun konserttiin. Tammikuun lopulla ysiagentit tapasivat Havukosken uudessa kulttuurisessa nuorisotilassa ja huhtikuussa viimeisessä tapaamisessa 40 ensin ilmoittautunutta ysiagenttia pääsi kiertoajelulle Vantaan Taidemuseoon, espanjalaiseen ravintolaan sekä nykysirkusta vuosittain esittelevän Cirko -festivaalin näytökseen Kulttuurikeskus Stoaan.

Ysiagentit järjestivät myös itse ohjelmaa muille yhdeksäsluokkalaisille (Ysibileet ja leffaillan). Marras – joulukuussa Konserttikeskukseen 1809 -merkkivuoden kunniaksi tuottama Finnkampen konsertti esitettiin yläkouluissa yhdeksäsluokkalaisille. Kon-

sertteja oli yhteensä 10 ja ne järjestettiin yhteistyössä opetustoimen, Konserttikeskuksen ja Svenska nu -projektin kanssa.

Valttikortin kehittämiseksi järjestettiin syksyllä 2009 seminaari yhteistyökumppaneille. Seminaarissa mietittiin mm. keinoja, millä Valttikortin etujen käyttöä saataisiin lisättyä. Valttikortin viestintä tehostui ja uusia markkinointikanavia ja keinoja otettiin vuoden aikana käyttöön. Erityisesti suorat kontaktit nuoriin ja Valttikortin Facebook -ryhmä aktivoivat nuoret osallistumaan toimintaan. Keväällä etuja antavien kulttuuritahojen kanssa käytiin kahdenkeskiset neuvottelut, joiden tarkoituksena oli kehittää Valttikorttia selkeämpään suuntaan sopimalla yhdenmukaisemmista ja entistä paremmista eduista. (Valttikorttitoiminnan toimintakertomus 2009 . 2010 lyhyesti.)

1.2 Valttikortin tavoitteet

Valttikortti -hankkeen tavoitteena on tutustuttaa nuoret oman kuntansa kulttuuritarjontaan ja opastaa nuoria vapaa-aikansa laadukkaaseen käyttöön. Tärkeää on tutustuttaa nuoret kulttuurin eri osa-alueisiin ja sitä kautta myös omaan ympäristöönsä. Kulttuuripalvelut tarjoavat elämyksiä ja kokemuksia, joiden kautta nuori rakentaa identiteettiään yksilönä ja osana yhteiskuntaa. Yhdeksäsluokkalaiset on valittu Vantaalla kulttuuripalvelujen strategiseksi kohderyhmäksi. Se tarkoittaa, että koko kulttuuripalvelujen tulosalue pyrkii huomioimaan tämän ikäryhmän.

Kortin tavoitteiksi on lisäksi kirjattu nuorten osallisuuden tukeminen ja nuorten kuuleminen, joita toteutetaan yhdeksäsluokkalaisille erikseen tarjottujen kurssien, tapahtumatuottamisen ja ysiagenttitoiminnan muodossa. Ysiagentit ovat luokilta valittuja ns. Valttikortin tiedotusyhteysnuoria, joiden tehtävänä on uusien ja ajankohtaisten tarjousten esitleminen luokassa sekä palautteen kerääminen kortin ja sen tarjonnan kehittämiseksi. Ysiagenteille järjestetään erikseen kulttuuripitoisia tiedotustilaisuuksia n. 3 kertaa vuodessa. Tilaisuuksissa Valttikortin yhteistyötahoilla on mahdollisuus esitellä toimintaansa ysiagenteille.

Kulttuurikortin tavoitteena on myös nuorille suunnattujen palvelujen lisääminen kunnassa. Kulttuurikortin tarjonta suunnitellaan vuosittain yhteistyössä vantaalaisten tai-

de- ja kulttuuritahojen kanssa. Mukana ovat myös kulttuurinen nuorisotyö ja nuorisovaltuusto. Yhteistyötahojen kannalta kyse on markkinoinnista, yleisökoulutuksesta sekä kuluttajakasvatuksesta eli uuden sukupolven haltuunotosta tuleviksi taiteen kuluttajiksi ja toimijoiksi.

1.3 Tutkimuksen ajankohtaisuus

Syksyllä 2008 jäin opintovapaalle Vantaan kulttuuripalveluista ja sijaisuuttani tuli hoitamaan kulttuurituottaja Satu Ylirisku. Kolme vuotta oli kulunut Valttikorttihankkeen aloittamisesta eikä tilanne ollut tyydyttävä. Valttikortin käyttö oli osoittautunut marginaaliseksi ja vain harvoja nuoria kiinnostavaksi. Myös muualla Suomessa tuotettujen kulttuurikorttien kuulumiset tuntuivat olevan saman suuntaisia. Keväällä 2009 mieitimme yhdessä, että hanke vaatii arviointia ja kehittämistä. Meillä oli ainutlaatuinen tilaisuus hyödyntää tilannetta, jossa minä opiskelijana ja Satu Ylirisku Valttikortin tuottajana voimme yhdistää tietomme ja voimavaramme Valttikortin kehittämiseksi. Esitimme suunnitelman esimiehellemme lastenkulttuurin toiminnanjohtaja Annukka Steniukselle ja saimme luvan toteuttaa kehittämishankkeen, johon tämä opinnäytetyö kuuluu osana.

Kehittämisalueita Valttikortissa on useita. Nuoret ovat uusi ja haastava strateginen kohderyhmä Vantaan kulttuuripalveluissa. Pelkästään nuorille suunnattua ohjelmaa on tarjolla vähän, lastenkulttuuri on jo koettu ja haasteena on saada yhdeksäsluokkalaiset kiinnostumaan aikuisille suunnatusta kulttuuritarjonnasta. On mielekästä miettiä sen merkitystä nuorille nuorten omasta näkökulmasta sekä ylhäältäpäin katsottuna kasvatuksellisesta näkökulmasta. Kiinnostavaa on myös se, lisääkö Valttikortti nuorille suunnattujen kulttuuripalveluiden määrää?

Yhdeksäsluokkalaiset päättävät jo suurelta osin itsenäisesti vapaa-ajan viettoaan koskevia asioita. Mikä onkaan paras tapa tiedottaa nuorille, koska vanhempien kautta heitä ei juurikaan enää tavoita ja koulujen kautta lähetetyt esitteet tuntuvat usein jäävän opettajanhuoneen pöydälle. Suurten medioiden kuten television ja radion käyttöön ei tämänkaltaisilla hankkeilla ole resursseja ja nuorten omat tiedotuskanavat kuten verkkomediat ja kännykät perustuvat pääasiassa henkilökohtaiseen yhteyden-

pitoon. Tutkimuksessa on myös tarkoitus selvittää, mitkä ovat ne tiedotuskanavat, joilla yhdeksäsluokkalaiset tavoittaa parhaiten.

Samaan aikaan kun muualla Suomessa pannaan alulle uusia nuorten kulttuurikortti-hankkeita ja kehitetään jo olemassaolevia, Helsingin Kulttikortti on jo tullut tiensä päähän. Kulttikortin vastaava tuottaja Kirsi Hahtomaa kertoi keväällä 2009 Taidetalo Pessissä pidetyssä Nuorten kulttuurikortti . hitti vai shitti? -seminaarissa että yksi hankkeen suurimmista ongelmista oli, etteivät Helsingin taidelaitokset ymmärtäneet sen yleisökasvatuksellisia päämääriä eivätkä kortin edut siten näkyneet laitosten omilla sivuilla tai julkaisuissa. Se olisi ollut olennainen asia kortin näkyvyyden kannalta, sillä taidelaitosten julkaisuja jaetaan jokaiseen helsinkiläiseen kotiin ja niitä lukevat varsinkin nuorten vanhemmat. Helsinki on kaupunkina Suomen mittakaavassa kuitenkin hyvin ainutlaatuinen. Pääkaupungissa kulttuuritarjontaa on moninkertaisesti kaikkiiin muihin Suomen kaupunkeihin verrattuna. Jo pelkästään etujen sopiminen laitosten kanssa on valtava urakka, samoin kortin jakaminen monituhatpäiselle ikäluokalle. Tutkimuksen ajankohtaisuuteen Helsingin Kulttikortin lopettamisella on merkitystä. Kun yksi luovuttaa, mieliala voi kääntyä muillakin samaan suuntaan. On hyvä pysähtyä pohtimaan, voiko kulttuurikorttihankkeiden hyötyjä mitata jollain muulla kuin pelkästään kävijämäärillä ja mitä muita merkityksiä kuin kulttuuri- ja taidekokemusten saaminen nuorten kulttuurikorteilla on.

1.4 Nuorten kulttuurikorttien tutkimuksesta

Vantaan kulttuuripalvelut teki vuonna 2007 ja 2008 kyselyn Valttikortin käytöstä ja kehittämisestä. Ensimmäinen kysely toteutettiin ysiagenttien välityksellä ja siinä oli myös erillinen agenttiosio, jossa tiedusteltiin ysiagenttitoiminnan mielekkyyttä. 21 ysiagenttia palautti täytetyt lomakkeet eli tulokset saatiin 21 luokalta ja tältä otokselta saatu Valttikortin käyttö oli siihen mennessä yhteensä 37 kertaa. Keväällä 2008 kortin käyttöä kartoitettiin nettikyselyllä, jonka vastausprosentti jäi olemattomaksi, mutta suunta edellisen vuoden tapaiseksi. Nämä kyselyt ja etuja antavien yhteistyötahojen tuntumat viestittävät Valttikortin käytön olevan vähäistä.

Rohkaisevampaa näyttöä kortin puolesta on saatu Valttikortin osallisuushankkeista. Agenttitapaamiset sekä ysiluokkalaisille suunnatut kurssit ja tilaisuudet ovat olleet onnistuneita ja tavoittaneet nuoria paremmin. Jokaisen kurssin tai tilaisuuden jälkeen nuoret miettivät, miksi tällaista ei ole lisää. Pikkuhiljaa ysiagenttiudesta on tullut yhä suositumpaa ja toiminnassa on mukana syksyllä 2009 enemmän nuoria kuin koskaan aiemmin (Valttikortin tuottaja Satu Yliriskun henkilökohtainen tiedonanto).

Keväällä 2009 tämän tutkimuksen pohjatyönä lähetin sähköpostilla kyselyn 10 eri kunnan nuorten kulttuurikortista vastaaville toimijoille. Sähköpostissa kysyin mm. minkälainen tuntuma kortin käytöstä on tullut ja ovatko kyseiset kunnat tehneet tutkimusta kulttuurikorteistaan. Vastauksia tuli kuudelta taholta ja ne olivat hyvin samansuuntaisia kuin Vantaalla. Kortin käyttö oli useissa kunnissa vähäistä. Syynä mainittiin mm. eduntarjoajien vähyyys ja riittämättömät resurssit kortin kehittämistyöhön.

Lahdessa yhdeksäsluokkalaisten kulttuurikorttia on jaettu jo vuodesta 2005. Kortilla voi lunastaa kahdella eurolla pääsylipun Kaupunginteatterin, Kulttuuritoimen pikkuteatterin ja Vaahterasalin näytöksiin sekä Kaupunginorkesterin konsertteihin. Eurolla pääsee Teatteri Vanha Jukon sekä elokuvateatteri Kino liriksen näytöksiin sekä monein museoihin. Alennukset ovat siis Lahdessa huomattavia ja alennusjärjestelmä selkeä. Kulttuurikortti kuitenkin oikeuttaa vain rajattuun määrään käyntejä lukuvuodessa (10 kpl). Kortteihin kerätään leimoja käyntien yhteydessä ja täyteen leimatut kortit osallistuvat arvontaan, jossa voi voittaa mm. lippuja esityksiin sekä lahjakortin museokauppaan. Viime vuonna kokeiltiin myös uutta palkitsemiskäytäntöä, jossa syksyn aikana täydet 10 leimaa keränneet kortinomistajat palkittiin uusilla korteilla kevätlukukaudeksi. Kortteja palautui 8 kpl. Uutta vuonna 2008 oli myös kortin jakamisen yhteydessä järjestetty infotilaisuus, jossa tavoitettiin 1160 yhdeksäsluokkalaista luokanvalvojineen. Selkeä etusysteemi ja reilut edut sekä panostus käytön lisäämiseen liittyviin kampanjoihin ja tietoisuuksiin tuottaa Lahdessa tulosta ja korttia käytettiin siellä lukuvuonna 2007 . 2008 yhteensä 1123 kertaa eli noin 1 käyttökerta / oppilas / lukuvuosi. (Sähköpostikyselyn vastaus Lahden kulttuuritoimesta, projektisihteerin Mia Mark ja kulttuurituottaja Vuokko Kortelainen 20.5.2009.)

Hämeenlinnassa suora kontakti nuoriin ja nuorten toiveiden toteuttaminen lisäsivät välittömästi K9 -kortin (Hämeenlinnan, Hattulan, Hauhon, Janakkalan, Kalvolan,

Lammin, Rengon ja Tuuloksen yhteinen yhdeksäsluokkalaisten kulttuurikortti) käyttöä. Nuorten toiveiden mukaisen levykaupan mukaan saaminen etupaikaksi lisäsi myös nuorten käyntejä museoissa. Nuoret siis kokivat että pääsivät vaikuttamaan kortin tarjontaan ja se paransi kokonaisuudessaan kulttuurikortin imagoa. Myös resurssit vaikuttivat paljon kortin käyttöön. Kun kulttuurikortista käytiin kertomassa henkilökohtaisesti yhdeksäsluokkalaisille, sen käyttö lisääntyi. (Kulttuurituottaja Noora Herranen, Kulttuurikortti on POP -seminaari kevät 2008.)

Hämeenlinnasta tulee myös ainoa laajempi tutkimus kulttuurikorteista, johon tässä tutkimuksessa viitataan eli Suvi Tuomaisen opinnäytetyö *Asennetta kulttuuriin - tutkimus*, joka tehtiin Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Arxille vuonna 2007. Tutkimuksen tavoitteena oli ottaa selvää nuorten asennoitumisesta kulttuuripalveluja ja K9-korttia kohtaan, sekä tutkia kortin vaikutusta kulttuuripalvelujen käyttöön. Tutkimuksen mukaan nuoret eivät osoittaneet suurta kiinnostusta kulttuuripalveluja kohtaan ja asennoituivat niihin pikemminkin neutraalin välinpitämättömästi. Kulttuurikorttia kuitenkin käytettiin ja sen olemassaolo huomioitiin, vaikkakin sitä käyttivät ahkerimmin jo valmiiksi kulttuuripalveluista kiinnostuneet nuoret. Sen sijaan K9 -kortin varsinainen tarkoitus, aktivoida kulttuuripalveluja käyttämättömiä nuoria, ei näytä tutkimuksen mukaan toteutuvan. *Asennetta kulttuuriin -tutkimuksessa* selvitettiin myös kulttuurikortin käyttöön vaikuttavia tekijöitä. Niitä olivat esim. aiemmat tottumukset kulttuuripalveluiden käytössä (perheen kulttuuri), harrastukset ja kiinnostuksen kohteet sekä ystäväpiiri. Tutkimuksen mukaan kulttuurikortin imago ja näkyvyys vaikuttaa myös kortin käyttöön ja nuorten liikkeelle saamiseen.

K9 -kortin käyttöön vaikuttaa paljon myös opettajien asennoituminen. Kulttuurikortit jaetaan Hämeenlinnassa kuten myös Vantaalla opettajien toimesta. Jos opettaja antaa kallisarvoisesta oppitunnistaan 15 minuuttia tutustuakseen oppilaittensa kanssa kortin sisältöön, auttaa se varmasti avaamaan asiaa hieman sekä oppilaille että opettajalle. Samalla opettaja voi pohtia kortin mahdollisuuksia opetustarkoituksessa. Oppituntia voi rikastuttaa käymällä vapaa-ajalla teeman mukaisessa näyttelyssä tai esityksessä. (Suvi Tuomainen 2007.)

2 NUORET KULTTUURIN KULUTTAJINA

Tässä luvussa käsittelen Valttikorttitutkimuksen teoreettista viitekehystä. Ensin hie-
man sitä, mitä on vapaa-aika ja minkälaisia haasteita vapaa-ajan toiminnoilla on
nuorten kasvun tukemisessa sekä lisäksi mitä merkityksiä taide ja kulttuuriharrastuk-
silla on nuorille.

2.1 Mitä on vapaa-aika?

Nuorten vapaa-ajalla tarkoitetaan yleensä koulun tai työn ulkopuolista aikaa, joka ei
kulu läksyjen tai kotitöiden tekemiseen. Vapaa-aika saattaa toisinaan muistuttaa työ-
tä, koska se voi olla aktiivista harrastamista ja toisille nuorille passiivista aikaa, jolloin
ei tarvitse tehdä mitään. Nuori voi kuitenkin yleensä itse valita mitä vapaa-aikanaan
tekee. Se mitä nuoret valitsevat vapaa-ajanviettavakseen riippuu Helena Helven
mukaan henkilökohtaisista ominaisuuksista ja sosiaalisista suhteista. Harrastuksista
saa sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja sekä tukea identiteetinsä rakentamiselle, jotka
auttavat nuorta pärjäämään elämässä passiivisia ikätovereitaan paremmin (Helve
2009, s. 252). Huoli nuoren ajautumisesta *+*väärään ystäväpiiriin*+* on edelleen ajan-
kohtainen. Toisaalta liiallisen suorittamisen ilmapiiri on vallannut myös lasten ja nuor-
ten harrastuspiirejä. Harrastamisen tavoitteet ovat monilla aloilla koventuneet usein
jopa sen mielekkyyden kustannuksella.

Kari Uusikylä on huolissaan kaikkialle tunkeutuneen kilpailumentaliteetin synnyttä-
mistä sopeutuvista suorittajista, jotka ovat valmiita ottamaan muista kaiken hyödyn irti
häikäilemättömästi oman etunsa nimessä (Uusikylä 2008, s.16). Tällöin nuoren luo-
vuus ja riippumattomuus tukahdutetaan ympäristön odotusten synnyttämissä paineis-
sa. Liiallinen kiire ja suorittaminen eivät myöskään anna tilaa luovuuden hengelle.
Vaarana on, että päämäärättömän *+*hengailun*+* ja suorittamiseksi muuttunen arjen
välimuodot vähenevät tai puuttuvat kokonaan. Jos nuori väsyikin liian vaativaan ar-
keen, tippuu porukasta ja pettää läheistensä odotukset, onko peli menetetty ja tulee-
ko hänestä *+*uuseri*+*?

Taide- ja kulttuuriharrastukset voivat auttaa nuorta kasvamaan tasapainoiseksi muut kanssaihmiset huomioivaksi aikuiseksi, mutta pelkkä ympäristön painostuksen alla suoritettava taideharrastus ei sitä tee. Nuori tarvitsee myös suhteita ja sosiaalista verkostoa kasvakseen tasapainoisesti. Kari Uusikylän mukaan taidekasvatus on sekä väylä tunteiden ja tunnekuohujen kanavoimiselle, että myös sosiaalisten taitojen kujen yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen oppimisen aluetta. (Uusikylä 2008, s.18).

Valttikortin yhteydessä laadukkaalla vapaa-ajan vietolla viitataan kulttuuri- ja taide-toimintaan, vaikka laadukkaana vapaa-ajan viettöä voidaan tuki pitää kaikkea itseä kehittävää toimintaa. Laadukas sana on otettu käyttöön taidekasvatuksen kentältä, jota Valttikortin toiminta osaltaan on. Laatu tässä yhteydessä tarkoittaa ammattimaisuutta (ammattitaiteilijoita ja ammattikasvattajia), oikein kohdennettuja palveluja ja niiden saavutettavuutta eli sitä, että palveluja tarjotaan eri puolilla Vantaata, sekä riittäviä resursseja ja nuorten äänen kuulemistä. (Vantaan lastenkulttuuriyksikön toiminnanjohtaja Annukka Stenius, henkilökohtainen tiedonanto sähköpostilla 22.9.2009.)

2.2 Vapaa-ajan merkitys

Perheen kanssa vietettyä aikaa pitävät yli puolet 15 . 24 -vuotiaista kaupunkilaisnuorista hyvin tärkeänä (Helve 2009, s. 254). Samanikäisten kanssa vietetty aika ja sen merkitys kasvaa kuitenkin iän myötä ja on erityisen tärkeää sosiaalisen hyväksymisen ja itsetunnon sekä identiteetin kehittymisen kannalta (Lastensuojelun käsikirja 2009).

Sosiologi Pierre Bourdieun mukaan harrastukset ja muu vapaa-ajan toiminta voivat kasvattaa nuorten kulttuurisia ja sosiaalisia taitoja ja siten myös kulttuurista ja sosiaalista pääomaa (Helve 2009, s. 253). Suhteista ja sosiaalisista verkostoista muodostuu sosiaalista pääomaa, joka edesauttaa elämässä pärjäämiseen. Kulttuurinen pääoma taas koostuu henkilön omaksumista tiedoista, taidoista ja sosiaalisesta statuksesta.

Helena Helve esittää oletuksen, että nuoret muodostavat vapaa-ajan harrastuksissa sosiaalisia siteitä, jotka lisäävät luottamusta ja kykyä yhteistyöhön. Näin syntynyt so-

siaalinen pääoma kehittyä sosiaalisesti voimavaraksi ja auttaa nuorta aikuistumisessa. Hän viittaa myös sosiaalipsykologi Erik H. Eriksonin väitteeseen, jonka mukaan luottamus on tasapainoisen identiteetin rakentamisen edellytys. Yksilön ja yhteisön välinen luottamus liittyy myös siihen, kokeeko nuori pystyvänsä vaikuttamaan omaan ympäristöönsä. Luottamus siis kasvaa Helena Helven mukaan sosiaalisissa suhteissa sekä harrastuksissa ja auttaa nuorta kasvamaan tasapainoiseksi aikuiseksi sekä juurtumaan omaan ympäristöönsä (Helve 2009, s. 256).

Luottamus ympäröivään yhteiskuntaan ja ihmisiin syntyy siis sosiaalisissa suhteissa. Tutkimukset kertovat karua totuutta siitä, että sosiaalinen epäluottamus selittää keille vaikeudet kasautuvat. Ihmiset, joilla ei ole sosiaalista luottamusta ovat hauraampia ja haavoittuvampia kuin muut, sairastuvat helpommin ja sietävät huonosti stressiä (Myllyniemi 2009, s. 128).

2.3 Media ja monikulttuurisuus muokkaavat ympäristöämme

Nykymaailmassa on myös tärkeää hallita kulttuurista lukutaitoa sekä medialukutaitoa. Kulttuurisella lukutaidolla tarkoitetaan kykyä lukea, ymmärtää ja löytää eri kulttuurien merkityksiä ja sen seurauksena kykyä arvioida, vertailla ja arvata erilaisia kulttuureja, jotka ovat toisiinsa kietoutuneita tietyssä paikassa. Kulttuurinen lukutaito on kulttuurista pääomaa, joka auttaa ihmisiä toimimaan herkästi ja tehokkaasti erilaisuuden maailmassa (Salo-Lee 2009). Medialukutaitoa tarvitaan erottamaan olennainen epäolennaisesta eli sen avulla ymmärretään median luomia merkityksiä. Medialukutaito on tärkeää, varsinkin kun televisio ja lehdet saavat nykyään vapaasti luoda ja toteuttaa omaa usein kyseenalaista ja pelkästään kaupallisia tarkoitusperiä palvelevaa moraaliaan.

Nuorisotutkimuslehden päätoimittaja, tutkija Sari Näre pohtii sosialisointikokemuksen liittyvän tasa-arvon ja kilpailuyhteiskunnan ristiriitaa ja sen vaikutusta nuoren kasvuun (Näre 2005). Oma ja yhteinen etu ovat ristiriidassa keskenään, kun nuorille opetetaan tasa-arvon käsitteen tärkeyttä ja samaan aikaan heitä kannustetaan jatkuvaan kilpailuun omaksi parhaakseen. Yleinen arvojen ristiriitaistuminen ja jopa puuttuminen näyttääkin vallitsevan yhteiskunnassamme. Sari Näreen mukaan tämän päi-

vän mediakulttuuri ei tue kasvattajien tehtävää eikä kasvata sosiaalista pääomaa, joka perustuu luottamukselle, vaan pikemminkin synnyttää epäluottamusta. Tositeeven pudotuspelimoraalissa ensin puhalletaan yhteen hiileen ja sitten kammitetaan joku oman edun nimissä. Media ottaa kasvattajan tehtäviä, mutta toimii täysin kyseenalaisella tai vähintäänkin ristiriitaisella moraalilla.

Kulttuurinen lukutaito on kulttuurista pääomaa ja tietoisuus omasta kulttuurista suhteessa muihin vahvistaa identiteettejä. Kulttuurista lukutaitoa tarvitaan myös ai-kaamme hallitsevan mediakulttuurin ymmärtämiseen ja käyttämiseen. Sara Sintonen käsittelee artikkelissaan mediakasvatuksen tärkeitä tehtäviä kulttuurisen identiteetti-työn tukijana. Mediakulttuurilla on nykyään merkittävä rooli nuoren pyrkimyksessä itsensä ja maailman ymmärtämiseen. Kulttuurinen identiteetti muodostuu yhä useammin erilaisten nuorten omien yhteisöjen ja median kautta. Nuori tarvitsee kulttuurista lukutaitoa ymmärtääkseen monikulttuurisen yhteiskuntamme erilaisia ihmisiä ja merkkejä sekä symboleja ja mediakasvatusta mm. kriittisen suhtautumistavan oppimiseen. Koulujen opetussuunnitelmien puitteissa annettava mediakasvatus ei ole vielä juurtunut vahvasti suomalaiseen koulutusjärjestelmään ja siksi vapaa-ajalla toteutetulla mediakasvatuksella on merkittävä tehtävä identiteettityössä sekä nuoren kasvun tukemisessa. (Sintonen 2008, s. 134.)

Taidekasvatuksella näyttäisi olevan työkaluja ympäröivän mediatodellisuuden työstämiseksi. Taidetyöpajoissa on aikaa ja mahdollisuus miettiä mainoksilla kyllästettyä ympäristöämme, oppia kriittistä suhtautumista esimerkiksi avaamalla niiden merkityksiä ja leikkimällä niillä. Mediapaniikit menettävät kärkensä, kun näkee niitten taustalle. Maailma saattaa muuttua vähemmän hallitsemattomaksi ja ahdistavaksi paikaksi tai jonkun toisen kohdalla kiinnostus epäkohtien korjaamiseksi herää.

Edellä on tuotu esille näkökantoja sosiaalisen ja kulttuurisen pääoman merkityksestä nuorten kasvuun. Vapaa-ajalla myös tutustutaan uusiin ihmisiin, jaetaan kiinnostuksen kohteita ja saadaan ystäviä, jotka voivat edesauttaa elämässä pärjäämiseen. Harrastuksissa on myös mahdollista itsensä kehittämisen lisäksi käsitellä ympäröivää maailmaa ja oppia mediakriittiseksi. Seuraavassa luvussa keskitytään taidekasvatukseen ja sen merkitykseen ja sivutaan hieman myös sitä, miten taide- ja kulttuuriharrastus eroaa muista sosiaalista pääomaa lisäävistä vapaa-ajan viettotavoista.

2.4 Taidekasvatuksella on merkitystä

Taide tarjoaa monenlaisia työkaluja yhteiskuntamme monikulttuurisuus ja mediakasvatuksen tarkasteluun. Taidekasvatuksella katsotaan olevan tasapainottava vaikutus. Sen kautta nuori voi kanavoida tunteita ja tunnekuohuja positiivisella tavalla ja taideharrastusten yksi tärkeä tehtävä on yksilöllisyyden ja yhteisöllisyyden tasapainon löytäminen (Karppinen, Ruokonen, Uusikylä 2008, s.7 ja 14).

Peruskoulu olisi taidekasvatuksen suhteen kenties paras mahdollinen ja kaikki nuoret tasapuolisesti tavoitettava kenttä. Taideaineet lisäävät aktiivisen ja mielekkään toiminnan kautta nuorten hyvinvointia, opettavat keskittymistä ja antavat eväitä elämännällylälle. Tällä hetkellä taideaineiden opetuksen osuus kouluissamme on kuitenkin EU-maiden alhaisin ja niiden vähentäminen perusopetuksessa ja opettajankoulutuksessa uhkaa jo maamme sivistystasoa. Taiteen perusopetus tarjoaa hyvän lisän perusopetukselle, muttei korvaa sitä (Karppinen, Ruokonen, Uusikylä, s.7). Nuorten Korpilampi 2009 -seminaarissa pääministerille luovutetun Nuorten tulevaisuusviestin yksi toimenpide-ehdotuksista oli luovien ja taiteellisten aineiden lisääminen kouluissa. Samaa kieltä puhuvat myös vuoden 2009 Nuorisobarometrin tulokset: enemmistö vastanneista nuorista on sitä mieltä, että peruskoulussa pitäisi olla enemmän taideopetusta (Myllyniemi 2009, s.7).

Yhdeksäsluokkalainen tyttö Helsingistä pohtii onko taideaineiden vähyydellä merkitystä koulujemme hyvinvointiin. Hän kirjoittaa Helsingin sanomien mielipidesivuilla valinnaisesta esitystaiteen opetuksesta mm. seuraavasti:

✚Jokainen tunti on kasvattanut minua: luovuuttani, uskallustani, oman itseni tuntemusta ja kekseliäisyyttäni. Ja juuri nämä asiathan ovat varsinkin nuorille tärkeitä. Me haluamme tietää, millainen tämä maailma on, ja mikä on meidän osuutemme siinä. Haluamme kokeilla rajojamme ja mennä ääripäihin. Teatteritaiteessa tämä kaikki tapahtuisi turvallisissa olosuhteissa muiden nuorten kanssa. (ö) Yhteisöllisyys, yhdessä oppiminen ja kasvaminen kehittäisivät nuorten sosiaalisia taitoja ja auttaisivat kasvamaan osaksi tätä yhteiskuntaa.+(HS Mielipidesivut 3.11.2009, Katriina Seppänen, 9 -luokkalainen, Helsinki.)

Kirjoitus kiteyttää taiteen ja kulttuurin hyvinvointipuheitten olennaisen sisällön. On sinällään turhaa miettiä, onko syy hyvinvointiin yhteisöllisyydessä ja sosiaalisuudessa vaiko itse taiteen harrastamisessa. Taiteen ja kulttuurin kentästä voi valita mielisensä alueen joko yksin- tai yhdessä tekemiseen, erilaisia lajeja kyllä riittää siinä missä urheilussakin.

Tuomas Timonen ja Heikki Törmi pohtivat artikkelissaan Taiteesta nuorten itsetunte-
muksen lisääjänä ja yhteiskunnan voimavarana, taiteen myönteisiä vaikutuksia nuor-
ten kasvuun. Taideharrastuksissa nuoret tuovat tärkeäksi kokemiaan aiheita esiin
turvallisessa ja luottamuksellisessa ryhmätilanteessa ja he saavat kokemuksen, että
heitä kuunnellaan ja heidät hyväksytään. Kun taas nuoret suodattavat muiden tuomia
aiheita itsensä kautta, he oppivat suvaitsevuuutta hyväksymällä toisten ajattelutapoja
ja samalla ymmärtämään omia ajatuksiaan ja reaktioitaan.

Taiteessa myös ihmisyyden heikkous, haavoittuvuus ja herkkyys hyväksytään ja niitä
kunnioitetaan. Taiteen symbolisella ilmaisulla nuoret voivat tuoda esille arkaluon-
toisiakin asioita ja saada niille hyväksyntää joutumatta naurunalaisiksi. Timosen ja
Törmin mukaan taideharrastuksessa kuten muussakin harrastustoiminnassa osallis-
tujen sosiaalinen rohkeus ja vuorovaikutustaidot kasvavat. Taide poikkeaa kirjoittaji-
en mielestä harrastuksena kuitenkin esimerkiksi urheilusta siinä, että taiteessa olen-
naista on filosofisten, moraalisten ja sosiaalisten eli ns. suurten kysymysten pohtimi-
nen. (Timonen & Törmi 2009, s.133 . 137.)

Myös nuorten ja lasten vaikutusmahdollisuudet ovat olleet keskustelun aiheena viime
aikoina. Kiinnostaako nuoria kunnallispolitiikka ja sen kautta omaan asuinympäris-
töönsä vaikuttaminen vai olisiko ruohonjuuritasolla toimiminen ja sitä kautta oman
ympäristönsä ja itsensä kehittäminen enemmän nuorten +heiniä+? Sosiokulttuurisen
innostamisen sekä nuorten osallistamisen projekteilla pyritään mm. lisäämään nuor-
ten kiinnostusta ja vaikutusmahdollisuuksia omaan ympäristöönsä. Seuraavaksi hie-
man näkökulmaa niihin.

2.5 Kulttuuria nuorille vai nuorten kulttuuria

Sosiokulttuurisen innostamisen, voimaannuttamisen ja osallistamisen ideologiat ovat sosiaalista ulottuvuutta korostavia, osittain päällekkäisiä kasvatuksellisia toimintatapoja, joita käytetään kulttuuri-, kasvat- ja sosiaalityön työkaluina. Niihin kaikkiin kuuluu ajatus siitä, että piirteet, joita ihminen tarvitsee parasta mahdollista kehitystään varten ovat hänellä myötäsyttyisesti. Ideologioiden mukaisten toimintojen tarkoitus on tuoda ne esiin ihmisessä (Mäkilammi 2007, s. 25 . 28). Sosiokulttuurinen innostaminen on ammatillista toimintaa, jonka tietoperusta löytyy sosiaalipedagogiikasta (Kurki s. 44). Innostamisen tärkeimpiin toimintamuotoihin luetaan kasvatukselliset, kulttuuriset ja taiteellisen ilmaisun aktiviteetit sekä sosiaalinen ja virkistysellinen toiminta (mt., s. 137).

Sosiokulttuurisen innostamisen tavoitteena on tuoda yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia sinne missä niitä ei valmiina ole. Taiteellisessa ja kulttuurisessa toiminnassa on tarkoitus saada ihmisiä innostumaan taiteellisesta toiminnasta, eritoten niitä, joilla ei muuten ole mahdollisuuksia osallistua tai jotka eivät ole osanneet haakeutua taiteellisen toiminnan äärelle. Olennaista on ihmisten oman ajattelun ja tekemisen kehittäminen, oman elämän ohjaaminen sekä kaikkien taide-elämykseen osallistuvien subjektiivisuus (Mäkilammi 2007, s. 19).

Sosiokulttuurista innostamista luonnehditaan kahden sisällöltään erilaisen käsitteen avulla. Ensimmäinen niistä on kulttuurinen demokratisaatio, jonka tavoitteena on levittää ns. perinteisiä kulttuurisia tuotteita ja arvoja kaikelle kansalle. Kulttuurisessa demokratisaatiossa kulttuuri on ikään kuin ylhäältä annettua, kasvatuksellista toimintaa. Se on myöskin välttämätön kehitysvaihe kohti kulttuurista demokratiaa, joka vastaa paremmin sosiokulttuurista innostamista. Kulttuurinen demokratia tarkoittaa ihmisen omaa osallistumista. Kulttuurisen demokratian mukaan ihminen on oman kulttuurinsa tuottaja ja siten kulttuuri ei ole vain joidenkin harvojen oikeus ja elitistinen harrastus. Kulttuurinen demokratia on sosiokulttuurisen innostamisen päämäärä ja kasvatuksellinen toimintamuoto yhteiskunnan parantamiseksi (Kurki 2000, s.14, 54 . 63). Sen kasvatukselliset funktiot suuntautuvat lähinnä koulun ulkopuoliseen kasvatukseen, työ- ja vapaa-aikaan ja niiden tavoitteena on muokata ympäristöä.

Myös Valttikorttihankkeessa on tunnistettavissa sosiokulttuurisen innostamisen molemmat tasot. On siis olemassa kortin etujen taso, jossa tavoitteena on tutustuttaa

nuoret ympäristönsä tarjoamaan perinteiseen kulttuuritarjontaan sekä nuorten omaehtoisen kulttuurin tuottamisen (osallistumisen) taso. Nuorten kulttuurinen demokratisaatio toteutuu kouluissa ja vapaa-ajalla saadulla taidekasvatuksella ja kulttuuripalveluiden käyttämisenä. Taidekasvatuksen ja kulttuuritilaisuuksien avulla pyritään murtaamaan näkemys perinteisestä kulttuurista elitistisenä, jonka seurauksena sosiokulttuurisen innostamisen (myös osallisuuden ja voimavaratyöskentelyn) toiminnalla saatetaan nuoret kiinnostumaan oman ympäristönsä ja kulttuurinsa kehittämisestä.

Lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Arxissa Hämeenlinnassa on tuotettu sosiokulttuurisen innostamisen, voimaannuttamisen sekä osallistamisen ideologioihin pohjautuvaa Koeajo-projektia jo vuodesta 2004. Projektin tarkoituksena on antaa nuorten koeajaa tapahtumaideansa ja samalla kokeilla omia kykyjään tapahtuman järjestäjänä. Koeajo sai alkunsa kun haluttiin tukea nuorten omaehtoista kulttuurin tekemistä. Projektin perusideana on mahdollistaa nuorten tekemää kulttuuria nuorille. Koeajossa järjestävällä nuorella on keskeinen rooli tapahtuman suunnittelussa ja toteuttamisessa. ARX on taustatukena ja tarjoaa puitteet tapahtumalle. Käytännössä projektilla pyritään antamaan nuorille onnistumisen kokemuksia, vahvistusta omasta osaamisesta sekä hyvän käsityksen tapahtuman järjestämisestä ja projektin hallinnoimisesta. Pidemmällä tähtäimellä tarkoituksena on myös istuttaa nuoreen kulttuuriharrastamisen innostus ja saada hänet kiinnostumaan kulttuurista laajemminkin (Koeajo . nuoret tapahtumatuottajina -menetelmäopas 2008, s. 3 . 8).

Nuorten osallisuuden tukeminen on kirjattu tavoitteeksi sekä Vantaan Taikalamppuun että kaupungin omiin strategioihin. Käsitteenä osallisuus ymmärretään mm. kuuluminen ja mukana olemisen tunteena ja kokemuksena siitä, että on mahdollisuus vaikuttaa itseään, lähiyhteisöään tai yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Kokemus osallisuudesta vaikuttaa myös hyvinvoinnin muihin osa-alueisiin, kuten mielenterveyteen ja sen merkitys ihmisen hyvinvoinnissa on kasvanut. Osallisuuden kokemus sitouttaa nuoret yhteisöihin ja niiden toimintaan, sillä osallisuustaidot opitaan lapsena ja nuorena, osana kasvua ja kehitystä (livonen 2007). Vantaalla pilottihanke nuorten tapahtumatuottajakoulutuksesta järjestettiin kulttuuri- ja nuorisopalveluiden yhteistyönä jo keväällä 2008. Sen jälkeen toimintaa on kehitetty mm. Koeajo-menetelmän sekä Helsingin nuorisoasiainkeskuksen kehittämän Nuorten tapahtumatuottajaoppaan

pohjalta. Tämä nuorten osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia tukeva toimintamuoto on vakiintumassa Valttikortin ja nuorisopalveluiden yhteistyömuodoksi.

Tässä luvussa olen esitellyt näkökantoja nuorten vapaa-aikaa, taidekasvatusta, osallisuutta ja sosiaalisuutta koskien sekä niiden merkitystä nuoren kasvamiselle. Seuraavassa luvussa selviää, mitä merkityksiä vantaalaiset yhdeksäsluokkalaiset itse antavat kulttuurille ja Valttikortille.

3 HAASTATTELUSSA KUULTUA

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää Valttikortin merkitystä:

- Miksi on tärkeää tuottaa nuorille kulttuurikorttia, ja miten sitä voisi kehittää, jotta sitä käytettäisi enemmän?
- Toteutuuko Valttikorttihankkeelle kirjatut tavoitteet eli yhdeksäsluokkalaisten tutustuttaminen oman kunnan kulttuuritarjontaan, nuorten osallisuuden tukeminen ja nuorille suunnattujen palvelujen lisääminen?

Lähestyn aihetta kahdesta eri näkökulmasta: Mitä kulttuuri ja Valttikortti nuorille itselleen merkitsevät ja mitä muita esimerkiksi kasvatuksellisia merkityksiä aiheen viitekehyksestä nousee esille.

3.1 Teemahaastattelu ryhmälle nuoria

Opinnäytetyöni aineistoa ovat ryhmähaastattelu sekä aiemmat tutkimukset ja aiheen teoriapohjaan tutustuminen. Tutkimukseen vaikuttavat myös hiljainen tieto eli neljän vuoden kokemukseni Valttikortin tuottamisesta ja erilaisten Valttikorttitilaisuuksien järjestämisestä, keskusteluista nuorten ja kolleegoiden kanssa sekä havainnointi Valttikorttilaisille järjestetyissä tilaisuuksissa. Tutkimuksen viitekehyyksi olen valinnut nuorten vapaa-aikaa, taidekasvatusta, kulttuurista ja sosiaalista pääomaa sekä sosiokulttuurista innostamista koskevaa kirjallisuutta. Olen myös tutustunut Valtion nuorisoasiain neuvottelukunnan ja Nuorisotutkimusverkoston vuosittain julkaisemaan

Nuorisobarometriin, joka vuonna 2009 keskittyi opinnäytetyötäni ajatellen osuvasti 15 . 29 -vuotiaiden suomalaisten nuorten osallistumisesta taiteeseen ja kulttuuriin sekä heidän asenteisiin.

Tutkimusmetodina on kvalitatiivinen haastattelututkimus. Keväällä 2009 haastattelin kuutta vantaalaista yhdeksäsluokkalaista teemoista, jotka koskivat nuorten rahan ja vapaa-ajan käyttöä sekä Valttikortin käyttöä ja markkinointia. Alun perin haastattelun piti olla esihaastattelu myöhemmin tehtävän lomakehaastattelun pohjaksi. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat kevään kuluessa. Kvantitatiivisen lomaketutkimuksen sijasta päätin pureutua syvemmälle merkitysten maailmaan ja käyttää haastattelua tämän tutkimuksen varsinaisena aineistona.

Ryhmähaastattelun valitsin tutkimusmuodoksi, koska sitä käytetään usein laajemman tutkimuksen alkuvaiheessa nk. esihaastatteluna, jolla selvitetään vastausten ja mielipiteiden kirjo. Ryhmähaastattelu kuten teemahaastattelu yleensä, selvittää asioiden merkityksiä ja sitä on käytetty paljon myös markkinatutkimuksissa (Hirsijärvi & Hurme 2004, s. 61). Miellän ryhmähaastattelun keskustelulliseksi ja vapaaksi tutkimusmuodoksi, jossa haastateltavien keskinäinen vuorovaikutus on omiaan tuomaan esille erilaisia näkökulmia ja jopa uusia ideoita kortin kehittämiseksi. Haastattelun päätin tehdä keväällä, jotta nuorille oli lukuvuoden aikana ehtinyt kertyä kokemuksia Valttikortin toiminnasta.

Valttikortin vs. tuottaja Satu Yliriskun ehdotuksesta lähdin värväämään haastatteluun nuoria Valttikorttilaisille suunnatun elokuvakurssin päättäjäisistä. Esittäydyin aikuisopiskelijaksi ja pyrin sillä varmistamaan haastattelulle puolueettoman maaperän. Esittelin opinnäytetyöni aiheen lyhyesti paikanpäällä ja pyysin seitsemältä nuorelta puhelinnumerot yhteydenottoa varten. Korostin nuorille heidän mielipiteidensä tärkeyttä ja toisaalta haastattelun vapaaehtoisuutta. Vaivanpalkaksi ja kannustimeksi lupasin elokuvaliput. Haastatteluun saapui pyydetyistä seitsemästä kuusi (seitsemäs pahoitteli estettään tekstiviestillä), mikä osaltaan kertoo nuorten sitoutumisesta Valttikortin toimintaan. Varsinainen haastattelu toteutettiin keväisenä sunnuntaina Taidetalo Pessissä Tikkurilassa.

Seuraavaksi esittelen haastattelussa esiin tullutta aineistoa. Olen järjestänyt ja luokitellut aineiston kolmen pääteeman alle, jotka ovat Valttikortin käyttämisen esteet, kannustimet sekä kortin merkitys.

3.2 Käyttämisen esteet

Kysyessäni haastattelussa nuorilta olivatko he käyttäneet Valttikorttia, vain kaksi kuudesta oli käyttänyt sitä haastatteluajankohtaan mennessä. Käyttämisen esteiksi nuoret mainitsivat mm. ajanpuutteen ja yleisen asenteen eli sen että suuri osa nuorista pitää kulttuuritilaisuuksissa käymistä ajanhukkauksena. Yksi tytöistä oli käyttänyt korttia jo joitain kertoja ja sen lisäksi meinannut käyttää sitä kavereiden kanssa eli oli hyvin tietoinen kortin eduista. Hän vastaa kysymykseen näin:

+Mä oon käyny Bio Grandis joitain kertoi mut emmä muista enää... me meinattin mennä Heurekaan ku sillä pääsee jotenki kaks yhen hinnalla ja me myös meinattiin mennä oopperaan ku se maksaa 12 euroo mut ei siel menny jotain tietty joulun aikaan mitä me.. mut sillee.+

Muita esteitä olivat olivat nuorten mielestä raha ja kulttuurin vähäinen kiinnostavuus. Taide ja kulttuuri koettiin myös liian vaikeatajuisena. Niistä kommentoitiin mm. näin:

*+Must tuntuu et mä oon liian tyhmä ymmärtämään niin suurta taidetta, et mä en oikein kestä olla siellä.+
+Ei jaksa keskittyä sellaseen.+*

Puutteelliset kulkuyhteydet ja erityisesti tiedon puute siitä, miten ennestään käymätömään paikkaan pääsee, nousivat myös esiin. Kysyessäni onko matkalla merkitystä siihen lähteekö kulttuuritilaisuuteen kaksi nuorista vastasi näin:

*+No ..(mieltii) on sillai et miten sinne pääsee.+
+Ja se on kyl kulkuyhteyksist kiinni et millä sinne pääsee.+*

Toisaalta se että oikeasti haluaa nähdä jotain, motivoi kuitenkin lähtemään pidemmällekin matkalle:

+No emmätiä ku Ruisrokki on Turus nii kyl mä sinne menen vaikka se onkin kaukana ja matkat maksaa.+

Kortin tarjonta nousi keskustelussa myös yhdeksi syyksi sen käyttämättömyydelle. Nuoret kokivat että suurin osa etupaikoista tarjosi ohjelmaa lähinnä lapsille tai keski-ikäisille ja siksi edut eivät olleet kiinnostavia. Mieluummin kuin oopperaan ja teatteriin, nuoret maninitsivat haluavansa alennusta mm. kuntosalille, #Imatteeks leffaan+, levykauppaan, kirjakauppaan, festareille, musatapahtumiin, Ruisrokkiin. Liikuntapalveluista tulisi nuorten mielestä myös myöntää alennusta. Ryhmän ainoa poika kiteytti asian näin:

+Epistä ku kaikille senioreille siis eläkeläisille jaetaan sellasii kuntoilukortteja, pitäis olla toistepäin, niille kulttuuria ja meille urheilua.+

Tiedotuksella on luonnollisesti suuri merkitys kortin käyttöön ja sen puute, väärä tapa tai kohdistus voi siten muodostua myös esteeksi. Moitteita sai mm. Valttikortin jakokierros, jossa ei nuorten mukaan kerrottu tarpeeksi hyvin, mihin korttia voi käyttää:

+Puolet yseist repi sen heti ku sai sen (õ) Nii et se vois olla hyvä kehitys-idea et siin heti alussa kerrotais et on alennuksia festareille ja sillee.+

Alkuperäinen idea, että Valttikortin eduista saisi tietoa esim. luokanvalvojan tunnilla, näyttää toteutuvan huonosti. Kysymykseen ottavatko opettajat millään tunneilla esiin Valttikortin ajankohtaisia etuja, vain yksi nuorista muisteli sellaista joskus tapahtuneen. Yleisesti nuorten tuntuma Valttikortin tunnettuudesta oli heikohko:

+Jos kysyttäis meidän koulun yseiltä et mikä on Valttikortti? Puolet sanois emmä tiedä.+

Valttikortti ei myöskään nuorten mielestä näy taide- ja kulttuuritahojen tiedotuksessa:

+õ jos mainostettas tollasii, se pitäis heti mainita et muuten Valttikortilla pääsee. Emmä siis ikin kuule missään oikeesti Valttikortist.+

3.3 Kannustimet

Mikä sitten houkuttaisi yhdeksäsluokkalaisia käymään kulttuuritilaisuuksissa ja käyttämään korttia? Nuoret pitivät tärkeänä sitä, jos joku kaveri suosittelee tai tilaisuus

kuulostaa muuten kivalta. Kulttuuritilaisuuden lähteminen voi riippua heidän mukaan myös siitä, tuleeko sinne muita tuttuja tai kavereita. Merkitystä oli myös riittävällä tiedonsaannilla ja haastattelussa kävi ilmi, että parhaiten tieto meni perille kasvokkain esimerkiksi agenttitapamisissa sekä muissa Valttikorttitilaisuuksissa kuten ysibileissä ja kursseilla.

Nuorten mielestä myös taiteenlaji voi olla kannustava tekijä. Tanssin osalta mainittiin esimerkiksi hip-hop dance nuoria kiinnostavana lajina. Rahallinen etu vaikuttaa varsinkin silloin, kun nuori käyttää kulttuuripalvelua ja tietää normaalin hinnan. Kysyessäni onko alennuksilla merkitystä, yksi nuorista vastasi seuraavasti:

+Tai sit sinänsä siit tulee et joo mennään vaan Bio Grandiin (Tikkurilassa sijaitseva elokuvateatteri), ku kuitenkin säästää jotsiin neljä euroo ja matkoista säästää jos voi kävellä jos asuu lähellä ja et kyl se sillee niinku vaikuttaa.+

Ysiagenteiksi ei valita aina kulttuurista kiinnostuneita tai sitä harrastavia nuoria, kuten voisi helposti olettaa. Usein agentiksi valitaan nuori, joka toimii erilaisissa luokan luottamustoimissa (oppilaskunta, vaikuttajapäivä yms.) tai ysiagentiksi valitaan sattumalta. Haastattelussa mukana olleet ysiagentit luonnehtivat valintaansa näin:

*+Ku maikka kysy et kuka ryhtyy ysiagentiks, ni joku Ilkka takarivist huutaa et Jarmo.+(nimet muutettu)
+Me tultiin vähän vaan läpällä sillee: +No me voidaan olla hahahahaõ +ja tässä sit ollaan.+
+Mutki vaan laitettiin sillai koska mä oon meidän luokan luottamusoppilas ni mä oon aina automaattisesti kaikkee muutaki ja luokan edustajana.+*

Ysiagentiksi valitseminen näyttää myös olevan vahva kannustin kulttuuritilaisuuksiin osallistumiselle. Agenttitapaamisten yhteyteen on järjestetty kulttuuriohjelmia kuten konsertti-, teatteri tai elokuvakäyntejä ja haastattelussa olleet agentit olivatkin niihin osallistuneet. Nuoret ikään kuin vihitään kulttuurin saloihin tarjoamalla heille ilmaiseksi mahdollisimman vaikuttavia kulttuurimaistiaisista, jotta he taas puolestaan suosittelisivat niitä luokkatovereille.

3.4 Valttikortin merkitys

Haastateltavien mielestä Valttikortti tutustuttaa nuoret kulttuuriin, tuo nuoria yhteen ja antaa mielekästä tekemistä. Nuoret myös pohtivat, että kortti voi madaltaa kynnystä kulttuuritilaisuuksissa käymiselle. Jos esim. teatteriin pääsee pikkurahalla, voi ehkä käydä kokeilemassa sitä, vaikka ei ole ennen käynyt teatterissa. Alennukset voivat siis motivoida kokeilemaan uusia juttuja. Eräs nuorista kommentoi kysymystä seuravasti:

+No emmä tiä, ekaks oli vaan sillee et vou! et Vantaan kaupunki suosii ysiluokkalaisii, mut no ehk se vähän madaltaa sitä kynnystä mennä johonki kulttuuritapahtumii justiinsa ku saa halvemmalla.+

Nuoret myös toivat esille ajatuksen Valttikortin vaikutuksesta vapaa-ajanviettoon. Kulttuuriharrastus voi heidän mielestään estää ajautumasta huonoon seuraan ja olla vaihtoehtona kännissä hengailulle.

Valttikortin merkitys näkyy myös sen markkinointivaikutuksena. Vaikka haastattelun nuorista osa ei kertaakaan ole käyttänyt korttia koko lukukautena, he osasivat nimetä aika monia kulttuurilaitoksia eli etuja antavia tahoja haastattelun kuluessa. Kulttuurikorttia ryhmä piti periaatteessa hyvänä ideana, jota pitäisi kehittää yleisemmäksi. Seuraavassa erään nuoren pohdintaa aiheesta:

+Mustkii se on hieno ku taiku nykynuorisoa suurint osaa ei hirveesti kulttuuri kiinnostaa, ni sitte se ois ihan kiva jos ihmisii sillee ehkä enemmän rupeis kiinnostaa kulttuuri muttaõ eihän välttämät viel mut tää on kyl tosi hyvä idea et sit ku tätä kehittää viel niinku yleisemmäks et ihmiset käytäis tätä niinku sillee paljon.+

3.5 Alennusten merkitys

Haastattelussa selvitettiin myös sitä mistä nuoret saavat omaa rahaa ja kuinka paljon he ovat valmiita maksamaan kulttuurista. Kolme nuorta sanovat maksavansa itse omat elokuvansa ja konserttinsa joko käymällä töissä tai vanhemmilta saamallaan sovitulla rahasummalla esim. kuukausirahalla.

+Joo mäki ain maksan ite paitti jos on joskus sellanen erikoistilanne keran vuodessa, joku sellanen isompi juttu, mut siis yleisesti ihan.+

Yksi nuorista maksaa välillä itse ja välillä pyytää rahaa vanhemmiltaan ja kaksi nuorta kertoo saavansa menoihinsa rahaa, kun pyytävät.

+No mul on silleen et silloin ku mä pyydän äidilt tai isält rahaa ni mä saan ku mä pyydän niin harvoin.+

Kysymykseen paljonko nuoret ovat valmiita maksamaan mistäkin kulttuuritilaisuudesta, tuli kolmenlaisia vastauksia. Ensinnäkin, jos on tosi hyvä ja tietää mitä saa tai fannittaa jotain erityistä, niin silloin vastaukseksi tuli hintahaitari 30 . 90 euroa.

+No mul on ehkä just joku viiskymppii yhest bändist mut esim. just ku mä meen ens kesänä Ruisrokkiin ni sit sinne maksaa jo yheksänkymppii se lippu.+

Jos tilaisuus on tuntemattomampi niin nuorten mielestä välillä 0 . 10 euroa on sopiva hinta. Hintaan vaikuttaa myös se, onko joku kaveri suositellut esitystä tai kuulostaako se muutoin kivalta sekä tuleeko tilaisuuteen tuttuja. Myös taiteenlaji vaikuttaa. Yksi nuori kiteytti asian seuraavasti, muiden myönnellessä taustalla:

+Riippuu oisko se joku bändi tai onkse näytelmä tai joku tämmönen.+

Toisaalta nuoret pohtivat, että ennestään tuntemattomaan kulttuuritilaisuuteen ei huvita mennä, jos joutuu maksamaan. Kun kysyttiin, mikä olisi paras mahdollinen Valttikorttitarjous, nuoret halusivat ilmaiseksi festareille tai leffaan.

+Tai siis niinku paras mahollinen olis et sais valita ihan mitä vaan. Jos vois ottaa ihan mitä vaa mä varman ottasin et pääsis vaik leffaan ilmasiks.+

Toisaalta ilmaisedut herättivät keskustelua siitä, tuleeko häiriköintiä jos tilaisuus on ilmainen tai laskeeko se jopa motivaatioita käyttäa korttia. Seuraavaksi ote nuorten pohdiskelusta asiasta:

+Emmä tiedä sit jos just esim. joku harrastelijateatterin esitys vaik ilmasiks ni ajatteleeks sitä sillee et toi on vaan joku ilmanen, et enpäs mee.+

+Ja sit se pölisee siel vaa.+

+Nii et pieni hinta ois parempi?+(Haastattelija)

"Nii tai sit se vois mennä läpällä vaa jotain häiriköimään tai jotain nii et sit kuitenkin ois maksanu vähän ni oikeesti ois kiinnostunu. +

Kysymykseen olisiko sillä merkitystä käyttöön, jos Valttikortilla saisi vielä enemmän alennusta ja ilmaislippuja, nuoret vastasivat myöntävästi. Seuraavana yksi vastauksista:

+Kyl vois mun mielest alentaa, koska kyl kuitenkin esim. ku aika monel on sillee nuorena et hirveen moni ei oo käyny mitää teattereit kattoo, ni ei siit uskalla maksaa mitään kymppii siit nii kosk jos ei koskaa kunnol ollu teatterisa ja ei voi tietää sit onks se hyvä ni jos sellai pikkuraha, ni sit tulis enemmän katottuu koska sil ei olis ni välii sil rahallq+

Haastattelussa ei tullut esille mitään uutta mullistavaa tietoa, vaan siinä ilmitulleet asiat tukivat pitkälle viitekehysten tietoa. Sen perusteella on kuitenkin jo tehty joitain pieniä konkreettisia parannuksia Valttikortin käytäntöön. Haastattelussa tuli esimerkiksi ilmi, että useat yhdeksäsluokkalaiset repivät Valttikorttinsa heti jakamisen jälkeen ja harmittelivat myöhemmin tekoaan kun heille selvisi että etujen joukossa oli myös nuorten suosimia kulttuuritahoja kuten vantaalaiset rockfestivaalit sekä elokuvateatterit. Haastateltavat ehdottivat että näitä etuja painotettaisiin jakamisen yhteydessä. Lisäksi siirryttiin pahvisten Valttikorttien sijasta luottokorttimaisiin muovikortteihin.

4 VALTTIKORTTI AVAA OVIA

Opinnäytetyöni analyysi- ja tulkintaosa on sekä induktiivista eli aineistolähtöistä, että abduktiivista eli viitekehyksestä nouseviin ajatuksiin perustuvaa päättelyä. Sillä vaikka tulosten analyysi perustuu tutkittavien subjektiivisiin kokemuksiin, käsittelen niitä myös aiemmin esiteltyjen teorioiden sekä muun kokemuspohjaisen tiedon valossa (Hirsjärvi & Hurme 2004, s. 136).

Tutkimusongelmana oli selvittää Valttikortin merkitystä ja sitä, miten kulttuurikortille kirjatut tavoitteet toteutuisivat parhaiten. Olen myös hakenut perusteluja sille, miksi

kulttuuriharrastukset ja kulttuuripalveluiden käyttö ovat tärkeitä nuorille. Aineistona olen käyttänyt ryhmähaastattelua, nuorten vapaa-aikaa ja kulttuurin kulutusta koskevaa tutkimustietoa sekä aiheeseen liittyvää teoriaa.

Haastattelua luokitellessani ja järjestetellessäni, aineistosta nousi esille kolme pääteemaa: Valttikortin käytön esteet, kannustimet sekä kortin ja sen etujen merkitys. Pohdin haastattelun analyysissä myös, löytyykö haastateltujen nuorten vastauksista eroavaisuuksia kulttuuria ja taidetta harrastavien ja harrastamattomien välillä.

4.1 Kulttuurin kulutustottumuksista *Ė*hevijuuserit vs. noviisit

Ryhmähaastatteluun osallistui siis kuusi vantaalaista yhdeksäsluokkalaista, jotka olivat kevään 2009 aikana osallistuneet Valttikorttilaisille suunnattuun elokuvakurssiin. Haastateltavista neljä toimivat ysiagentteina luokillaan ja kolmella oli vähintään yksi kulttuuriharrastus haastatteluajankohtana. Joukossa oli yksi nuori, jolla ei haastatteluajankohtana ollut yhtään vakituista harrastusta, yksi harrasti jalkapalloa keskimäärin 3 . 4 kertaa viikossa ja yksi kävi partiossa. Myös kavereiden kanssa oleilu mainittiin harrastukseksi. Yhdellä haastateltavista harrastukset ja koulu veivät niin paljon aikaa ettei vapaa-aikaa esim. erikseen kavereiden tapaamiseen juurikaan riittänyt.

- +Joo. Mä oon soittanut 7 vuotta pianoa ja sitten siihen sisältyy kaikenlaista teoriaa ja tällast ja kaikenlaist erilaist ja sittenõ mä oon ottanu si-vuaineeks popjazz pianon. Menee kaikki vapaa-aika pianisoimassa ja sitten soitan bändissä ja tehdään erilaisia kaikkia juttuja ja siihen menee aikaa ja luen Espanjaa ja mitäs muuta mä harrastanõ enpä muistakaan, mut aika kuitenkin kaikki illat menee aina jossain.+

Nuorisobarometri 2009:n mukaan luovilla harrastuksilla onkin tapana kasautua, eli mikä tahansa luova tekeminen kertoo suuremmasta todennäköisyydestä olla mukana jossain muussa luovassa harrastuksessa (Myllyniemi 2009, s. 26).

Haastatteluvastauksista ei löytynyt kovin selkeitä eroja kulttuuria harrastavien ja sitä harrastamattomien nuorten välillä. Osasyynä voi olla haastattelumuo-to, jossa ryhmädynamiikka ja erityisesti valtahierarkia vaikuttavat siihen, kuka puhuu ryhmässä ja mitä sanotaan (Hirsjärvi & Hurme 2004, s. 63). Haastattelussa ei kuitenkaan ollut selkeästi dominoivia henkilöitä ja pyrin huolehtimaan siitä, että nuoret saivat olla tasa-

vertaisesti äänessä. Osittain nuoret tuntuivat myötäilevän ensin äänessä olleita. Sel-laista tapahtui varsinkin jos kysytystä ei ollut omakohtaista kokemusta tai omaa mie-lipidettä. Tämä asetelma oli omiaan vahvistamaan kulttuuria harrastavien mielipitei-den painoarvoa. Valttikorttietuja käyttäneet nuoret löytyivät kuitenkin kulttuuria har-rastavien joukosta ja he myös kertoivat muuten käyneensä vapaa-ajallaan yleisesti enemmän kulttuuritilaisuuksissa kuten teatterissa sekä konserteissa. Kulttuuria har-rastavilla oli siis enemmän kokemuksia kulttuurin kuluttamisesta ja sen myötä val-miuksia tuoda esille näkökulmia muutoin kuin pelkästään mielikuvan tai tuntuman perusteella.

Nuorisobarometrin mukaan kulttuuripalveluiden tärkeänä pitämisellä on huomattava yhteys vastaajan omien luovien harrastusten määrään: mitä enemmän ja monipuoli-sempaa on oma luova toiminta, sitä tärkeämmäksi myös kulttuuripalvelut koetaan (Myllyniemi 2009, s.64). Oma taiteellinen toiminta siis tukee taiteen ymmärtämistä ja motivoi käymään kulttuuritilaisuuksissa. Silti haastattelussa mukana ollut musiikkia monipuolisesti seitsemän vuotta harrastanut tyttö, sanoo pitävänsä teatteria niin suu-rena taiteena, ettei oikein jaksaa katsoa sitä. Kulttuuriharrastus sinänsä ei välttämättä näytä helpottavan muiden taiteenalojen ymmärrystä. Voikin perustellusti olettaa, että jos nuori harrastaa teatteria, hänellä riittää näkökulmia monenlaisten teatteriesitysten seuraamiseen, mutta yhden taiteenlajin harrastamisen ei välttämättä johda muiden taiteenalojen harrastamiseen.

Kulttuurin harrastuneisuus näytti vaikuttavan myös nuorten asenteisiin. Kulttuuripal-veluiden pääsymaksuista keskustellessa 0 - 3 euroa innostaisi kulttuuria harrastavi-en mielestä kokeilemaan myös ennestään tuntematonta taidelajia, kun taas kulttuuria harrastamattoman nuoren asenne oli, että taide ja kulttuuri ei juurikaan kiinnosta nuo-ria vaikka se olisi ilmaistakin. Kortin etujen laajentaminen liikunta- ja ravintolapalve-luihin sai yhtälailla kannatusta kulttuurin harrastajien kuin harrastamattomien joukos-ta.

Sosiaalisuus näyttäytyi tärkeimpänä kannustimena kulttuuritilaisuudessa käymiselle niiden joukossa, joilla ei ollut säännöllisiä kulttuuriharrastuksia. Merkityksellistä kult-tuuritilaisuuteen osallistumiselle oli erityisesti se, suositteleeko kaveri ja ketä sinne tulee. Nuorisobarometri 2009 vertaili myös aktiivisten sekä passiivisten nuorten ko-

kemuksia harrastamisen esteistä. Kulttuurin moniaktiivit pitävät sen mukaan ajanpuutetta, harrastusten kalleutta ja tarjonnan puutetta tässä järjestyksessä suurimpina toiminnan esteinä. Passiivisten ryhmä korosti kiinnostuksen puutetta kulttuurin kuluttamisen esteenä (Myllyniemi 2009, s. 39).

Haastattelussa ei selvitetty erikseen nuorten sosio-ekonomista taustaa, vaikka se onkin varmasti yksi olennainen tekijä kulttuurin harrastuneisuudelle sosiaalisten suhteiden ja henkilökohtaisten ominaisuuksien lisäksi. Helena Helven mukaan vanhempien koulutus, yhteiskunnallinen osallistuneisuus ja harrastustoiminta vaikuttavat lasten ja nuorten harrastuksiin ja vapaa-ajan viettoon. Korkeakulttuuria harrastavien vanhempien lapset kävivät ikätovereitaan useammin teatterissa, oopperassa ym. korkeakulttuuriharrastuksissa sekä olivat muutenkin ahkerimpia harrastajia vapaaajallaan (Helve 2009, s.266). Valttikorttihaastattelussa kysyttiin, käyvätkö nuoret vanhempiensa kanssa konsertissa, leffassa tai teatterissa ja vastaajista kaksi kulttuuria harrastavaa sanoi käyvänsä joskus, muut eivät koskaan. Edellisestä on viitteitä siihen, että vanhempiensa kanssa kulttuuritilaisuuksissa käyvien nuorten perheissä kulttuurin kuluttaminen kuuluu perheen kulttuuriin ja vaikuttaa osaltaan nuorten harrastusvalintoihin.

Opitut kulttuurin kulutustottumukset (kodin kulttuuri, harrastukset, ystäväpiiri) näyttävät siis vaikuttavan kulttuuripalveluiden käyttöön. Miten sitten saavuttaa kulttuuria kuluttamattomat tai sellaisena itseään pitävät nuoret?

4.2 Kulttuuripalveluiden käyttämisen esteet ja kannustimet

Haastattelussa esiin tulleet kulttuuripalveluiden esteet olivat saman suuntaisia Nuorisobarometri 2009:n tulosten kanssa. Suurimmat esteet olivat ajanpuute ja liian korkeat lippujen hinnat sekä nuoria kiinnostavan tarjonnan puute. Suurimmaksi kannustimeksi kulttuuriharrastusten parissa toimiville nuorille oli Nuorisobarometri 2009:n mukaan ilo, elämykset ja onnistumisen kokemukset. Myöskin sosiaalisuus ja yhteisöllisyys kuten kavereiden kanssa toimiminen ja yhdessä tekeminen olivat tärkeitä syitä (Myllyniemi 2009, s. 39). Valttikorttihaastattelun nuoret, varsinkin kulttuuria harrastamattomat olivat sitä mieltä että kaverit voivat toimia kannustimena kulttuuritilaisuu-

dessa käymiselle. Myös rahalliset edut motivoivat varsinkin kulttuuria harrastavia nuoria käyttämään Valttikorttia.

Kulttuuria harrastamattomien nuorten mielestä kulttuuri ja taide eivät siis tunnu houkuttelevalta ja niiden sisältö on vaikeasti hahmotettavissa. Hämeenlinnan K9 -korttia tutkineen Asennetta kulttuuriin tutkimuksen mukaan, nuoret eivät osoittaneet suurta kiinnostusta kulttuuripalveluja kohtaan ja asennoituivat niihin neutraalin välinpitämättömästi. Tähän viittaa myös haastattelussa esiin tulleet vastaukset, joissa nuoret kokivat taiteen ja kulttuurin usein sekä vaikeaksi että epäkiinnostavaksi. Yhtenä syynä kulttuurin houkuttelemattomuudelle voi olla se, että kulttuuri käsitteenä on vaikea hahmottaa, ja sen sisältö mielletään yhä usein pelkästään korkeakulttuurin lajeiksi kuten oopperaksi, teatteriesityksiksi ja klassisen musiikin konserteiksi. Olen törmännyt Valttikortin osallistavan toiminnan puitteissa useaan kertaan tilanteeseen, jossa nuoret ovat viettäneet mielekkään illan esimerkiksi nykysirkusesityksessä tai kuten haastattelun nuoret, itse tehdyn elokuvan ensi-illassa, eivätkä he silti suoraan koe olevansa tekemisissä kulttuurin kanssa.

Paitsi että nuorilla on käsitys kulttuuripalveluista suppeana korkeakulttuurina, nuoret määrittelevät taiteen ja luovuuden myös monimuotoisemmin kuin aikuiset. Nuorisobarometritutkimuksen mukaan nuoret kokevat voivansa toteuttaa luovuuttaan paitsi luovissa harrastuksissa, myös arjessa, kotona ja kavereiden seurassa. Vapaasti luovista aktiviteeteistaan kertoessaan nuoret rikkovat kulttuurin ja liikunnan usein jyrkän rajan kokemalla myös fyysiset harrastuksensa luoviksi (Myllyniemi 2009, s.7). Kysyttäessä miten nuorten luovuutta voitaisi parhaiten tukea, erityisesti 15 - 19 -vuotiaat toivoivat lisää satsauksia taide- ja kulttuuriharrastuksiin mm. rahallisena tukena, tiloina ja tapahtumina (mt., s. 51. 54). Nuorten harrastusmahdollisuuksien puolesta asiat eivät Vantaalla ole ollenkaan hullummin. Nimittäin Nuorisobarometri 2009:n mukaan vantaalaiset nuoret ovat Suomen kärkipäässä kokemuksestaan sekä harrastusmahdollisuuksien kuin harrastustilojen riittävydestä (mt., s.75).

Ysiagenttina toimiminen näyttäytyy Valttikortin kehyksessä yhtenä tärkeänä kannustimena kulttuurin kuluttamiselle. Kulttuurikortissa on kyse kahdesta pääasiasta: kulttuurin markkinoinnista sekä osallisuudesta, joita molempia pyritään toteuttamaan myös ysiagenttien välityksellä. Agentit sitoutetaan Valttikortin toimintaan heti korttien

jakamisen jälkeisessä ensimmäisessä tapaamisessa. Agenttiverkostosta on tullut ikään kuin Valttikortin VIP-asiakkaita, jotka saavat ennakkotietoa eduista ja joille järjestetään markkinointitilaisuuksia muutaman kerran vuodessa. Näiden tilaisuuksien ohessa nuorille tarjotaan taidetta ja kulttuuria kuten teatteria, nykysirkusta, musiikkia, taidenäyttelyitä, elokuvia ym. esityksiä. Yhteistyötahot voivat myös tarjota ysiagenteille vapaalippuja esitystensä ennakkonäytöksiin. Agentit myös usein osallistuvat Valttikortin järjestämään kurssitoimintaan sekä ovat mukana järjestämässä ohjelmaa muille yhdeksäsluokkalaisille.

Kuten haastattelussa tuli ilmi, nuoret valikoituvat agenteiksi pitkälle sattuman kautta ja joukossa on aina myös suuri osa kulttuuria ennestään harrastamatonta porukkaa. Näin ollen ysiagenttitoiminnan kautta myös kulttuuria harrastamattomat nuoret tulevat käyttäneeksi kulttuuripalveluja ja tutustuneeksi tarjontaan. Hämeenlinnan Asennetta kulttuuriin . tutkimuksen mukaan K9-kortti ei toteuta tavoitettaan aktivoida kulttuuripalveluja käyttämättömiä nuoria. Pienimuotoisesti Vantaalla tavoite kuitenkin toteutuu agenttitoiminnan kautta. Joka vuosi Valttikortilla on ollut noin sadasta kahteensataan ysiagenttia, joista ysiagenttitapaamisiin osallistuu keskimäärin 40 . 70 nuorta.

Helena Helven mukaan nuorilla voi olla vapaa-ajan aktiviteetteja, joita he itse haluavat tehdä joko kavereiden kanssa tai yksinään sekä harrastuksia, joihin vanhemmat ovat heidät johdattaneet ja jotka ovat tavoitteiltaan usein kasvatuksellisia (Helve 2009, s. 250). Kulttuurin parissa toimimiselle vanhempien painostuksen mainitsee kuitenkin syyksi vain hyvin harva nuori (Myllyniemi 2009, s. 39 . 40). Valttikortin tarkoitus on saada aktivoitua nuoret kulttuurin pariin vapaa-aikanaan ja tutustuttaa heidät oman kunnan kulttuuritarjontaan. Koulujen kautta jaettava etukortti yhdistettynä käsitykseen kulttuurista pelkästään korkeakulttuurisena toimintana, saatetaan mieltää kasvatukselliseksi ja epäkiinnostavaksi ja se voi myös olla esteenä kortin käyttämiselle.

Nuorten kulttuurikorteille onkin tärkeää hyvän imagon luominen. Hämeenlinnassa nuorten aito kuuleminen ja joidenkin toiveiden toteuttaminen sekä kasvokkain tapahtuva markkinointi paransivat K9-kortin imagoa ja sen myötä lisäsivät etujen käyttöä. Vantaalla kortin imagoa on nostanut erityisesti nuorten itse nuorille järjestämä ohjel-

ma. Ysiagenttien järjestämät Ysibileet olivat syksyn 2009 kohokohta, vain yseille tarkoitettu tapahtuma, johon osallistui yli 300 yhdeksäsluokkalaista.

4.3 Muita merkityksiä

Nuoruuden ikäkaudelle on ominaista kodin ulkopuolisten suhteiden merkityksen korostuminen sekä oman identiteetin kehittyminen. Vuoden 2002 vapaa-aikatutkimus osoittaa, että kaikista ikäryhmistä juuri 15-19-vuotiaat pitävät vapaa-aikaa tärkeimpänä (Helve 2009, s.253).

Haastattelussa nuorilta kysyttiin Valttikortin merkitystä nuorten vapaa-ajan vietoille ja he vastasivat muun muassa että kortti antaa vaihtoehtoja tekemiselle sekä tutustuttaa uusiin ihmisiin. Vastaukset tuntuvat hyvin ideologisilta mutta niihin on olemassa myös taustaa ryhmän omakohtaissa kokemuksissa. Haastattelun nuoret olivat tutustuneet toisiinsa Valttikortin elokuvakurssilla ja viettäneet yhdessä aikaa iltaisin sekä viikonloppuisin, oppineet uutta ja saaneet uusia kavereita. Elokuvan ensi-illassa he esittelivät tuotostaan ylpeinä kavereilleen ja perheilleen, haastattelivat kurssin vetäjiä ja järjestivät myös illan oheishjelman. Voimaantuminen on tässä yhteydessä sopiva ilmaus kuvaamaan sitä ilmapiiriä, joka tilaisuuden päätteeksi huokui elokuvakurssilaisista. Voimaannuttamisen (empowerment) tavoitteena onkin elämänlaadun paraneminen ihmisen itsensä toimesta. Nuoria vahvistetaan ja rohkaistaan ottamaan käyttöön omat piilevät voimavaransa. Nuori saa siten lisää osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia ja paremman otteen elämästään (Mäkilammi 2007, s. 25).

Osallistava toiminta siis toisaalta antaa nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa oman ympäristönsä kulttuuritarjontaan eli he voivat olla mukana tuottamassa ohjelmaa ikäisilleen. Sen lisäksi osallistava toiminta on merkityksellistä nuorten kasvamiseen ympäristöstään ja yhteiskunnasta kiinnostuneiksi aikuisiksi (Mäkilammi 2007, s. 25). Helena Helven mukaan vapaa-ajan viettotavoilla on erityinen merkitys ystävyys-suhteiden ja verkostojen luomisessa eli sosiaalisen pääoman muodostumisessa. Hän kirjoittaa harrastamisen puolesta, sillä niistä nuori saa sosiaalisia ja kulttuurisia taitoja sekä tukea identiteettinsä rakentamiselle. Vapaa-ajan valinnat saattavat siis myös edistää nuorten syrjäytymistä. Vapaa-ajan viettoon annetuilla paikoilla, ohjauksilla ja mahdol-

lisuuksilla voidaan vaikuttaa nuorten aikuistumiseen joko kielteisesti tai myönteisesti (Helve 2009, s. 252).

Yhdeksäsluokkalaisten haastattelussa tuli myös ilmi, että heidän mielestään vapaa-ajan vieton mahdollisuuksilla on merkitystä mm. siihen, minkälaisissa porukoissa nuori kulkee. Nuorisobarometri 2009 kysyi nuorilta syrjäytymisen syitä ja heidän arvioissaan sosiaaliset syyt kuten ystävien puute ja huonoon seuraan joutuminen nousivat kaikkein merkityksellisimmiksi. Harrastusten puute oli vähemmistön mielestä syytä syrjäytymiselle (Myllyniemi 2009, s. 125).

Luottamus ympäröivään yhteiskuntaan ja ihmisiin syntyy sosiaalisissa suhteissa eli ne ovat tärkeitä elämässä pärjäämiseen. Tutkimukset kertovat karua totuutta siitä, että sosiaalinen epäluottamus selittää keille vaikeudet kasautuvat. Ihmiset, joilla ei ole sosiaalista luottamusta ovat hauraampia ja haavoittuvampia kuin muut, sairastuvat helpommin ja sietävät huonosti stressiä (Myllyniemi 2009, s. 128). Laajemmin sekä yhteiskunnallinen toiminta kuin yksilön ja yhteisön hyvinvointi edellyttävät luottamusta toisiin (Myllyniemi 2009, s. 128 . 129; Uusikylä 2008 s.18; Helve 2009, s. 256).

Enemmistö nuorista on sitä mieltä että taiteella on merkitystä. Tärkeimpiä syitä nuorille taiteen ja kulttuurin parissa toimimiseen ovat ilon ja oppimisen ohella ystävät ja yhdessä tekeminen. Enemmistö nuorista myös uskoo että taiteella on merkitystä itsetunnon kasvattajana ja että sillä voi vaikuttaa yhteiskuntaan (Myllyniemi 2009, s.65 . 67). Taidekasvatuksella katsotaan myös olevan tasapainottava vaikutus. Sen kautta nuori voi kanavoida tunteita ja tunnekuohuja positiivisella tavalla ja lisätä itsetunteista sekä vuorovaikutustaitoja. Taidekokemukset laajentavat tai ainakin rikastavat elämäkokemuksia. Taiteessa olennaista on ns. suurten kysymysten pohtiminen ja se eroaa harrastuksena esimerkiksi urheilusta juuri tämän sisällöllisen asian takia (Uusikylä 2008, s. 14; Toivanen 2008, s. 13; Timonen & Törmi 2009, s. 133 . 137).

Kari Uusikylän mukaan kahtiajakautuneen kilpailuyhteiskuntamme vaarana on, että päämäärättömän hengailun ja suorittamiseksi muuttuneen arjen välimuodot puuttuvat kokonaan (Uusikylä 2008, s. 16). Suorittamisen ilmapiiri vaivaa nykyään myös taiteenperusopetuslaitoksia ja varsinkin urheiluseurojen toimintaa. Useat lapsena aloite-

tut harrastukset kovenevat tavoitteiltaan iän karttuessa niin, ettei koulun, läksyjen ja organisoitujen harrastusten jälkeen nuorelle jää ollenkaan vapaa-aikaa. Luovuus ei kuki kiireessä vaan vaatii tilaa. Kulttuurisen nuorisotyön kentät mahdollistavat monenlaisen toiminnan myös sosiaalisuuden ehdoilla.

5 VALTTIKORTIN TULEVAISUUS

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vantaalaisille yhdeksäsluokkalaisille jaettavan etukortin merkitystä. Toteuttaako Valttikortti tavoitteitaan ja miten sitä tulisi kehittää, jotta se tavoittaisi nuoret paremmin?

5.1 Tulokset ja kehittämissuhteet

Kasvatuksellisesta näkökulmasta Valttikorttihankkeen merkitys tulee perustelluksi osallisuuden, sosiaalistumisen sekä taidekasvatuksen näkökulmista. Valttikortin vahvin alue on tutkimuksen mukaan sen osallistavassa- ja ysiagenttitoiminnassa. Valttikortin kehyksessä nuorten osallisuuden tukeminen ja yhteistyö taide- ja kulttuuritahojen sekä nuorisopalveluiden kanssa on osaltaan luomassa sosiaalistumisen ja itseilmaisun paikkoja, jossa luova tekeminen yhdistyy ystävien kanssa olemiseen ja uusien kokemusten kartuttamiseen. Esimerkiksi kurssimuotoinen kulttuuritoiminta ja tapahtumatuottajakoulutus ovat niiden kaltaisia vähemmän suorituskeskeisiä ja sosiaalisia taitoja lisääviä toimintamuotoja, jotka samalla tarjoavat nuorille mahdollisuuden olla mukana vaikuttamassa omaan ympäristöönsä sekä sen kulttuuritarjontaan.

Nuorten osallisuus- ja ysiagenttitoiminta myös sitouttavat 9. -luokkalaisia hankkeeseen. Valttikortin tiedotuksesta vastaavat Ysiagentit valikoituvat haastattelun mukaan luokkiensa yhdysnuoriksi usein sattuman kautta. Tällöin myös kulttuuria ennestään harrastamattomat nuoret tutustuvat agenttitoiminnan puitteissa kulttuuriin ja taiteeseen. Ysiagentit ovat tärkeitä myös tiedotuksellisesti, koska luokkatoverilta tai oma-kohtaisesti saatu informaatio menee paremmin perille kuin persoonattomat julisteet ja nettisivut. Agenttitilaisuuksissa myös eri taide- ja kulttuuritahot pääsevät markkinoi-

maan toimintaansa nuorille kasvokkain ja ysiagenteille tarjotut esitykset saavat uskottavan markkinoijan sekä puolesta että vastaan.

Valttikortti on lisännyt yhdeksäsluokkalaisille suunnattuja kulttuuripalveluita jonkin verran. Koko ikäluokalle tarjotaan lukuvuosittain maksuton konsertti tai esitys yhdessä opetustoimen kanssa ja nuoret myös järjestävät omia tapahtumia ysiagenttitoiminnan ja tapahtumatuottajakoulutuksen puitteissa. Yhteistyötä taide- ja kulttuuritahojen kanssa voisi kehittää enemmänkin. Suunnitteilla on mm. kulttuurikerho, jossa yhdeksäsluokkalaiset kiertävät tutustumassa eri taidelajeihin työpajoissa ja esityksissä. Siinä yhdistyvät taidetahojen ammattilaisuus Valttikortin kontakteihin ja tuotannolliseen osaamiseen.

Opinnäytetyöni perusteella Valttikortin alkuperäinen idea nuorten tutustuttamisesta etujen kautta oman kuntansa kulttuuritarjontaan ei ole toteutunut toivottavasti. Etujen markkinoiminen on työlästä, nuoret kokevat tarjonnan usein epäkiinnostavaksi ja kulttuurin ja taiteen ymmärtämisen vaikeaksi. Haastattelussa varsinkin kulttuuria harrastavien nuorten mielestä paremmat alennukset ja selkeämpi systeemi lisääisivät Valttikorttietujen käyttöä. Viime keväänä yhteistyötahojen kanssa käytiinkin kahdenkeskiset neuvottelut tavoitteena kolme selkeämpää etukategoriaa: Pääsyliput esityksiin 0 tai 3 ”, kurssit ja festivaalit - 50 % ja ilmaispaikoissa kuten näyttelyissä ja museoissa käynnin yhteydessä saa Valttikorttia näyttämällä valita pienen lahjan. Neuvottelut tuottivat tulosta ja tänä syksynä yhdeksäsluokkalaisille jaettiin uusi entistä paremmat ja selkeämmät edut sisältävä Valttikortti.

Muita haastattelussa esille tulleita kehittämiskohteita olivat , tiedotuksen parantaminen, tarjonnan kehittäminen nuorille mieleiseksi sekä nuorten toiveiden toteuttaminen. Aikuisiin toimivat tiedotuskanavat kuten sähköposti, flaiirit ja julisteet eivät tavoita nuoria hyvin. Markkinoinnin kanavina parhaiten nuoret tavoittavat suora kontakti, ystäviltä kuuleminen ja sosiaalinen media. Tutkimuksessa selvisi, että tiedon perillemeno luokanvalvojan tunneilla ja opettajien kautta, näyttää toteutuvan oletettua huommin ja on paljonkin riippuvainen opettajan omasta aktiivisuudesta ja mielenkiinnosta kulttuuria kohtaan. Myös taide- ja kulttuuritahojen oma Valttikorttietujen markkinointi sai nuorilta moitteita. Tilanne sen suhteen on kuitenkin huomattavasti paran-

tunut neuvottelujen myötä, ja tänä syksynä (2010) Valttikortti näkyy jo paremmin yhteistyötahojen esitteissä sekä nettisivuilla.

Tiedotuksessa on otettu huomioon myös markkinoinnin kaava eli ensin on saatava huomio ja kiinnostus herätettyä ja sitten vasta tieto voi mennä perille. Ysibileitten järjestäminen on osoittautunut hyväksi huomion kiinnittämisen tavaksi. Viime syksynä bileiden jälkeinen aika oli kaikista vilkkainta Valttikortin Facebook -ryhmässä. Kortin imagon kohottaminen nuorten toiveiden toteuttamisella kuten Hämeenlinnassa ja Ysibileiden sekä muiden nuorten omien tilaisuuksien järjestämisellä on siten erityisen tärkeää nuorten huomion ja kiinnostuksen herättämiselle.

Kulttuuritarjonnan kehittäminen kiinnostavammaksi nuorille on myös suuri haaste. Vantaalaiset taide- ja kulttuuritahot ymmärtävät kyllä Valttikortin taidekasvatuksellisen merkityksen tärkeyden, mutta nuorille suunnatun tarjonnan lisääminen ei välttämättä takaa ikäryhmän saamista yleisöksi ja on siten etutahoille riskialtista. Valttikortin kehityksessä kaupungin ja etupaikkojen yhteistyönä tuotettu kulttuuriohjelma on hyvä lisä nuorten kulttuuritarjonnan kehittämisessä. Nuorten osallisuuden tukemisen kautta tuotettu tarjonta on myös tärkeä osa-alue Valttikortin toiminnassa. Siinä kulttuuriin kasvetaan oman tekemisen kautta.

Kuten opinnäytetyöni teoriaosassa tuli esille, ovat mediakasvatuksen kentät kotona ja koulussa yleisesti huonosti hoidetut. Mediakulttuurilla on kuitenkin nykyään merkittävä rooli nuorten pyrkimyksessä itsensä ja maailman ymmärtämiseen ja nuori tarvitsee mediakasvatusta mm. kriittisen suhtautumistavan oppimiseen. Vapaa-ajalla toteutetulla mediakasvatuksella on merkittävä tehtävä identiteettityössä sekä nuoren kasvun tukemisessa (Sintonen 2008, s. 134). Elokuva- ja mediakasvatus on tärkeä, mutta vasta alullaan oleva osa-alue Valttikortin toiminnassa. Nuoria kiinnostavat median osa-alueet vaativat usein kalliita laitteita ja ammattilaisten opastusta. Vantaalla Valttikortti ja kulttuurinen nuorisotyö kehittävät parhaillaan mahdollisuuksia nuorten vapaa-ajalla toteutettavaan mediakasvatukseen.

5.2 Haastattelun luotettavuudesta ja ongelmista

Ryhmähaastattelu osoittautui hyväksi keinoksi saada nopeasti tietoa usealta vastaajalta samanaikaisesti. Haastattelu sujui keskustelullisesti, nuoret kertoivat asioista spontaanisti ja koska ryhmä oli ennestään tuttu, tunnelma oli vapautunut ja luottamuksellinen. Haastattelijana pidin huolta ettei kukaan ryhmästä dominoinut liikaa vaan kaikki saivat tuoda ajatuksiaan esille. Osoitin myös paljon kiitosta osallistujille ja korostin, että heidän mielipiteensä on tutkimuksen kannalta tärkeä. Koin myös, että olin saanut heidät tutkimuksen puolelle ja ryhmä oli motivoitunut vastaamaan (Hirsijärvi & Hurme 2004, s. 61 . 63,132). Haastattelun tulokset olivat johdonmukaisia ja vertailukelpoisia suhteessa aiempiin tutkimuksiin sekä teorian tietoon ja sen perusteella pidän niitä luotettavina.

Haastattelun ongelmaksi osoittautui sen toteuttaminen tutkimuksen alkupuolella, jolloin opinnäytetyöni tutkimuskysymykset olivat vielä tarkentumattomia. Haastattelu toteutettiin kevätlukukauden lopulla ja sen piti alun perin olla esihaastattelu myöhemmin tehtävälle lomakekyselylle. Tutkimuksen aihe muuttui viitekehukseen tarkemmin tutustuessani ja lomakemuotoinen kysely ei tuntunut enää mielekkäältä tavalta merkitysten tutkimiseksi. Ryhmähaastattelun uusiminen olisi todennäköisesti tuonut tarkempaa tietoa, sillä esihaastattelun teemat olivat turhan laajoja ja kysymykset kohdentumattomia. Uusi haastattelu ei kuitenkaan sopinut tutkimuksen aikatauluun, koska syksyllä aloittavilla yhdeksäsluokkalaisilla ei vielä ollut kokemuksia Valttikorttieduista tai sen muusta toiminnasta. Siitä syystä tutkimuksen johtopäätökset painottuvat jonkin verran enemmän aiheen viitekehukseen, kuten aiempiin tutkimuksiin ja teoriaan sekä oman kokemuksen tuomaan tietoon, haastattelun tulosten jäädessä marginaalisemmaksi tietolähteeksi kuin alun perin oli tarkoitus.

5.3 Lopuksi

Valttikortin imago on kasvanut reilusti viime vuoden aikana osittain tutkimusprosessin mukana tuomien ideoiden ja parannusten ansiosta. Hankkeen tulevaisuus näyttää huomattavasti valoisammalta kuin keväällä 2009 ja vuoden panostus kortin kehittämiseksi tuottaa tulosta. Edut ovat paremmat ja selkeämmät, tiedotuskanavia on lisätty ja kohdennettu ja mikä tärkeintä, nuorten kiinnostus hankkeeseen on herätetty.

Toiminta on painottunut nuorten osallisuuden tukemiseen. Etujen markkinointiin käytetään ehkä hieman vähemmän resursseja, mutta toimintatapoja on kehitetty ja nuoret saavutetaan niillä keinoin paremmin. Toisaalta ymmärretään matalan kynnyksen periaate eli se, miten suuri merkitys yhdeksäsluokkalaiselle voi olla yksikin käynti kulttuuripaikassa tai yksittäinen kokemus taiteesta tai edes vantaalaisten kulttuuri- ja taidetahojen olemassaolon tiedostaminen. Kuvitellaan, ettei nuori Valttikorttivuotensa aikana käytä korttia kertaakaan, mutta pari vuotta myöhemmin hän isännöi ulkomaisia vieraita, joille pitäisi osata esitellä omaa kotipaikkakuntaansa edustavasti. Jos silloin entiselle Valttikorttilaiselle nousee mieleen lista vantaalaisista taide- ja kulttuuripaikoista, on hanke saavuttanut yhden tavoitteensa.

Tulevaisuudessa olisi mielekästä jatkaa kortin kehittämistyötä tekemällä kysely Valttikortin tunnettuudesta jo syksyllä Valttikorttivuottaan aloittaville yhdeksäsluokkalaisille. Mitä nuoret tietävät Valttikortista etukäteen ja onko heillä mahdollisia odotuksia Valttikorttivuodestaan? Olisi myös kiinnostavaa selvittää, miten paljon kodin kulttuuri vaikuttaa Valttikortin käyttöön.

Nuorten kulttuurikorttien voidaan katsoa olevan nykyisten aikuisille kehitettyjen kulttuuriseteleiden edelläkävijöitä. Toivottavaa olisi, että näihin nuorten taidekasvatusta ja oman ympäristönsä kehittämiseen sekä hyvinvoinnin edistämiseen tähtäviä hankkeita lähtisi tukemaan valtion ja kunnan sekä järjestöjen lisäksi myös yhä enemmän yksityisen sektorin toimijoita. Nuorisobarometri 2009 toteaa kulttuuripalveluiden merkityksen kasvaneen nuorten elämän ja vapaa-ajan kannalta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kymmenen vuoden aikana ovat myös nuorten kulttuurikortit tulleet osaksi kuntien kulttuuriohjelmaa, toivottavasti jäädäkseen.

LÄHTEET

- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2009. Tiedote +Nuoret ja ehkäisevä työ+ Lastensuojelun käsikirjassa. Viitattu 14.5.2009.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/nuoret/#otsikko6>
- Salo-Lee, Liisa 2009. Artikkelit +Teemana maailmanlaajuinen vastuu . monikulttuurinen osaaminen ja kulttuurinen lukutaito+. Opetus- ja kulttuuriministeriön verkkolehti Etusivu. Viitattu 27.8.2009.
<http://www.minedu.fi/etusivu/arkisto/2009/2708/globalivastuu.html>
- Näre, Sari 2005. Pääkirjoitus +Sosialisaatio ja sosiaalinen pääoma+Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisu. Sosialisaatio 2/2005. Viitattu 20.5.2009.
http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sivu.php?artikkeli_id=423#paakirjoitus
- livonen, Esa 2007. MLL:n lapsen oikeuksien päivän seminaari.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2009. Lapset ja media. Ilmiöitä ja vaikutuksia. Viitattu 13.5.2009.
<http://vanhemmat.mll.fi/lapsetjamedia/elamaa.php?dir=/lapsetjamedia>
- Koeaja ja innostu! . Nuoret tuottajina Hämeenlinnan lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXin Koeajo- projektissa, 2007, Humanistisen ammattikorkeakoulun kulttuurituttannon koulutusohjelman opinnäytetyö, Anni Mäkilammi. Joutseno.
- Hirsijärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Uusikylä, Kari 2008. Taide, moraalit ja kauneuden kaipuu. Teoksessa Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari. 2008. Nuoret ja taide . innolla ja ilolla, uhmalla ja uhollla . Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari. 2008. Nuoret ja taide . innolla ja ilolla, uhmalla ja uholla . Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Sintonen, Sara 2008. Mediakasvatuksella tuetaan kulttuurista identiteettityötä. Teoksessa Karppinen, Seija & Ruokonen, Inkeri & Uusikylä, Kari. 2008. Nuoret ja taide . innolla ja ilolla, uhmalla ja uholla . Kirjoituksia murrosikäisten taito- ja taidekasvatuksesta. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Kurki, Leena 2000. Sosiokulttuurinen innostaminen. 1. painos. Tampere: Vastapaino.

Tuomainen, Suvi 2007. Asennetta kulttuuriin. K9-kortti asennevaikuttajana. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. HAMK.

Myllyniemi, Sami 2009. Taidekohtia. Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 97 & Nuorisoasiain neuvottelukunta & Opetusministeriö: Yliopistopaino Oy.

Timonen, Tuomas & Törmi, Heikki 2009. Taiteesta nuorten itsetuntemuksen lisääjänä ja yhteiskunnan voimavarana. Teoksessa Sami Myllyniemi toim., Taidekohtia Nuorisobarometri 2009. Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 97 & Nuorisoasiain neuvottelukunta & Opetusministeriö: Yliopistopaino Oy.

Helve, Helena 2009. Nuorten vapaa-aika, luottamus ja sosiaalinen pääoma. Teoksessa Mirja Liikanen (toim.) Suomalainen vapaa-aika: arjen ilot ja valinnat. Helsinki : Gaudeamus Helsinki University Press.

Koeajo . nuoret tapahtumatuottajina . menetelmäopas 2008. Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX. 1. painos. Porvoo: Kirjapaino Uusimaa.